

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De oratore

Cicero, Marcus Tullius

[Nürnberg], 26. März 1497

Marci Tullii Ciceronis de claris oratoribus

[urn:nbn:de:bsz:31-324199](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-324199)

LIBER

rem legem laudando audaciamque confutet eius. qui quum palam contrafecerit. idque fateatur. ut sit tamen factumque defendat. Deinde infirmet defensionem quum aduersarius aliud voluisse aliud sensisse scriptorem. aliud scripsisse dicat. non esse deferendum a quoquam potius latoris sensum quam a lege explicari cur ita scripserit. si ita non senserit. Cur quum ea que plane scripta sunt neglexerit. an nullo modo. Quid impedierit scriptorem. quo minus exciperet illud quod aduersarius tanquam si exceptum esset. excipiendum putarint exciperint. Querenda etiam ratio est si qua poterit inueniri. quare non sit ex iniqua aut iniusta lex aut multis futura dicitur. aut alia causa obtemperandi. aut abrogandi dissentire aduersarii vocem atque legis. Deinde amplificanda causa. de conseruandis legibus. de periculo publicanum rerum priuatarumque. tum alijs locis. tum in porando maxime grauius erit vehementerque dicendum. Ille autem qui se sententia legis & voluntate defudet in consilio. atque in mente scriptoris non in verberatis ac litteris vim legis positam esse defendet. quodque nihil exceperit in lege laudabit. ne diuerticulum peccatis daretur. atque ut ex pacto cuiusque legis iudex mentem interpretaretur. Deinde erit vtendum exemplis. in quibus omnis aequitas perturbetur si verbis legum. ac non sententijs pareat. Deinde genus eiusmodi calliditatis & calumnie retrahatur in odium iudicis quum quadam inuidiosa querela. & si incidet imprudentiae delictum causa quare non ad fletum. sed ad casum necessitatemue ptineat. Quod si scripta inter se dissentirent tanta series artis est. & sicut inter se sunt pleraque connexa. & apta. ut quod paulo ante precepta dedimus ambigui. quareque proxima sententia. & scripti. eadem ad hoc genus causam referant. Nam quibus locis in ambiguo defendimus eam significationem quae nos adiuuat eisdem in contrariis legibus nostra lex defendenda est. Deinde est efficiendum vt alterius scripti sententiam. alteribus verba defendamus. Itaque modo de scripto sententiaque precepimus. eadem hic omnia transferimus. Superiore epilogatio. Expositae sunt tibi omnes oratoriae partitiones. quae quidem e media illa nostra academia floruerunt. Neque sine ea aut inueniri. aut intelligi. aut tractari possunt. Nam & partiri ipsam. & diffinire. & ambigui partitiones diuidere & argumentorum locos nosse. & argumentationem ipsam concludere & videre. quae sumenda in argumento sunt. quae ex his quae sumpta sunt esse male conclusa reprehendere. & eadem vel anguste disserere & dyalectici qui appellantur. vel vt oratore de celate expromere illius exercitationibus. & subtiliter disputandi & copiose dicendi artis est. De bonis vero rebus & malis. aequis & iniquis & inutilibus honestis. turpibus quae potest habere orator si indicia illorum fontium ad quos si nobis eisdem ducibus aliusue pueneris. tum & ipsa melius. & multo maiora alia cognosces. C. Ego vero ac magno quidem studio mihi pater. multisque ex tuis preclarissimis muneribus nullum maius expecto.

Marci Tulli Ciceronis de partitione artis rhetorice ad filium suum Ciceronem liber finit.

MARCI TVLLII CICERONIS DE CLARIS ORATORIBVS.

VMe Cilicia decedens Rhodum venissem. & eo mihi de Qu. Hortensii morte esset alacritas. opinione omnium maiore animo cepi dolorem. Nam & amico amisso. quum consuetudine iocunda. tum multorum officiorum coniunctione me priuatum videbam. & interitu talis auguris dignitatem nostri collegii diminutam dolebam. quum in cogitatione & cooptatu me ab eo collegium recordabar. in quo iuratus iudicium dignitatis me fecerat. & in auguratum ab eodem. Ex quo augurum institutis in parentis eius loco colore debebam. Augebam etiam molestiam quod magna sapientium ciuium. bonorumque penuria. vir egregius coniunctissimusque mecum consilioque omnium societate alienissimo reip. tempore extinctus. & auctoritatis. & prudentiae suae triste nobis desiderium reliquerat. Dolebamque quod non vt plerique putabant aduersarium. aut obrectatorem laudem meam. sed socium potius. & contrarium equalium morte doluisse. quo tandem animo eius interitum ferre debui. cum quo certare erat gloriosius quam omnino aduersarium non habere. quum praesertim non modo non sit. aut illius animi cursus impeditus. Sed quoniam perpetua quadam felicitate usus ille cessit & vita suo magis. quam suorum ciuium tempore. & tunc occidit. quum lugere facilius reip. posset si viueret quam iuuare. Vixitque tam diu quam licuit in ciuitate bene beatamque viuere nostro incommodo detrimentoque. si est ita necesse doleamus. illius vero mortis oportunitatem benivolentia potius. quam misericordia prosequamur vt quotiescunque de clarissimo & beatissimo viro cogitamus. illum potius. quam nosmetipsos diligere videamur. Nam si id dolemus. quod eo non iam frui nobis non licet. Inimicum est id malum. quod modice feramus. ne id non ad amicitiam sed ad domesticam utilitatem referre videamur. Sin tanquam illi ipsi acerbioris aliquid acciderit angimur non summam eius felicitatem non satis grato animo interpretamur. Et. n. si viueret. Qu. Hortensius cetera fortasse desideraret vna cum reliquis bonis & fortibus ciuium. Hunc autem & propter ceteros aut cum paucis sustineret dolorem quum foris. p. r. quod fuisset quasi theatrum illius ingenii voce crudita. & romanis grecisque auribus digna spoliata atque orbatum

LIBER

videret. Equidem angor animo non consilii non ingenii: non auctoritatis. armis egere remp. q̄ dī-
 diceram tractare quibusq; me assuesceram quæq; erant propria: quū præstantis in remp. viri tum bñ
 morata. & bene constituta ciuitatis. Quod si fuit in repu. tepus, vllum quū extorquere arma posset
 e manibus iratorum ciuium: boni ciuis auctoritas & oratio. tum profecto fuit: quū patrociniū pacis
 exclusum est. aut terrore hominum aut timore. ita nosmetipsi accidit. vt quamquā essent multo ma-
 gis alia lugenda. tamen hoc doleremus. q̄ quo tempe ætas nostra perfuncta rebus amplissimis tanq̄
 in portum confugere deberet nō inertia. neq; desidia. sed oculi moderati. atq; honesti. quūq; ipsa ora
 tio iam nostra canesceret: haberetq; suam quādam maturitatem: & quasi senectutem: tum arma sunt
 ea sumpta quibus illi ipsi qui didicerant eis vt gloriose. quemadmodum salutariter vterentur: non
 reperiēbāt. Itaq; ei mihi videntur fortunato beateq; vixisse: quū in cæteris ciuitatibus: tum maxime
 in nostra quū auctoritate rerumq; gestarum gloria. tum etiam sapiētia laude perfrui licuit. Quorum
 memoria. & recordatio in maximis nostris grauissimisq; curis iocunda sane fuit. quū in eam nuper
 ex sermōe quodam incidissemus. Nam quū inambularem in ysto & essem ociosus domi. M. ad me
 Brutus vt consueuerat cum Tito Pomponio venerat homines quū inter se coniuncti: tum mihi ita
 chari: itaq; iocundi vt eorū aspectu: ominis quæ me angebat de rep. cura cōfederit: quos postquam
 salutauit: qd vos inquā brute. & attice nūc quid tandem noui. Nihil sane inquit brutus quod quidē
 aut tu audire velis: aut ego procerto dicere audeam. Tum atticus eo inquit ad te animo venimus vt
 de rep. esset silentiū. & aliquid audiremus potius ex te. q̄ te afficeremus vlla molestia. Vos vero inq̄
 attice & præsentem me cura leuatis. & absenti magna solatia dedistis. nam vestris primum litteris re-
 creatus me ad pristina studia reuocaui. Tum ille legi inquit plibenter epistolam quam ad te Brutus
 misit ex asia. qua mihi visus est & monere te prudenter. & consolari amicissime. Recte inq̄ est visus.
 nam me istis scito litteris. ex diuturna pturbatione totius valitudinis tanq̄ ad aspiciendam lucē esse
 reuocātū. Atq; vt post cācēlem illam calamitatem primū marcelli ad nolam prælio populus: seroma-
 nus erexit. posteaq; pspere res deinceps multæ consecute sunt sic post rerū nostrarū & cōmuniū gra-
 uissimos casus. nihil ante epistolam bruti mihi accidit quod vellem. aut qd aliqua ex pte sollicitudi-
 nes alleuiaret meas. Tum brutus volui id quidem efficere certe. & cadio magnū fructum si qui-
 dem quod volui tanta in re consecutus sum. Sed scire cupio quæ te te certe. & capio magnū fructum si qui-
 dem qd nolui tanta in re consecutus sum. Sed scire cupio q̄ te attici litteræ delectauerint. Iste vero in-
 quā brute non modo delectationem mihi. sed etiam vt spero salutem attulerūt. Salutē inq̄ ille qd nā
 tandem genus istuc tam pdaq; lraq; fuit. An mihi potuit inq̄ esse aut gratior vlla salutatio. aut ad hoc
 tempus aptior q̄ illius libri quo me hic affatus quasi iacentem excitauit. Tum ille. nempe ē dices in-
 quit quo iste omnē rerū memoriam breuiter. & vt mihi quidem visum per diligentem. complexus
 est. Istum ipm quidem inq̄ brute dico librum mihi saluti fuisse. Tum atticus optatissimum quidem
 mihi est quod dicis. sed quid tandem habuit liber iste. quod tibi aut nouū. aut tāto vsui posset esse.
 ille vero & noua inquā mihi quidem multa. & tam vtilitatē quam requirebam. vt explicatis ordi-
 bus temporum vno in cōspectu omnia viderem. quæ quū studiose tractare coepissem. ipsa mihi tra-
 ctatio litterarū salutaris fuit. Admonuitq; Pomponiū. vt a te ipso fumerē aliqd ad me reficiendum te
 q̄ remunerandū: si non pariat grato tamē munere. q̄ illud Hesiodum laudatur a doctis quod ea-
 dem mensura reddere iubet: q̄ acceperis. aut & cumulatione si possis. Ego autem voluntatē tibi pro-
 fecto emetiar. sed rem ipam nondum posse videor. idq; vt ignoscas a te peto. Nec enim ex nouis vt
 agricolæ solēt fructibus ē vnde tibi reddam: quod accepi sic omnis fortis repressus exultusq; flos sa-
 pi veteris vbertatis exaruit. Nec ex conditis qui iacent in tenebris. & ad quos omis nobis aditus q̄
 pene solis patuit obstructus ē. Seremus igitur aliquid tanquā in inculto & derelicto solo. qd ta dili-
 genter colemus vt impēdiis etiā augere possimus largitatē tui muneris mō idē inoster animus effi-
 cere possit. q̄ ager q̄ multos annos quieuit vberiores efferre fruges solet. Tum ille. Ego vero & ex-
 pectabo ea q̄ polliceris. nec exigā nisi tuo cōmodo & erūt mihi pgrata si solueris. Mihi quoq; inquit
 Brutus: & expectāda sunt ea q̄ attico polliceris. & si fortasse ego a te huius voluntarius pcurator. pe-
 tam. qd ipse cui debes incōmodo exactusq; negat. Atuero inquā tibi ego brute nō soluā. nisi pri⁹ a te
 cauero. amplius eo noīe neminē cuius petitiō sit. petiturū. Non me bercule inquit tibi repromittere
 istuc qdem ausus sim nā hūc qui negat video flagitatorem: non illū quidem tibi molestū sed assiduū
 tñ & acrem fore. Tū pomponius. ego vero inquit brutum nibil mentiri puto. Videor. n. iā te ausus
 esse appellare qm lōgo intervallo mō primū aduertī paulo te bilariorem. Itaq; qm hic qd mihi de-
 bere se exacturum pfessus est. qd huic debes ego a te peto. Quidā id inquā vt scribas inq̄ aliquid
 iā pridem em cōticuerunt tux lre. Nā vt illos de rep. libros edidisti. nibil a te sane postea accepimus
 eisq; nosmetipsi ad rerū naturalium memoriā comprehendendā impulsī. atq; incensi sumus. sed il-
 la quū poteris. atq; vt possis rogo. Nūc vero inquit. si es aio vacuo expone nobis qd qrim⁹. Quid-
 nā est id inquā. qd mihi nup in tusculano inchoauisti de oratoribus qn esse coepissent qui etiā & qua-
 les fuissent quē ego sermonē quū ad brutū tuū vel nīm potius detulissē. magnopere hic audire se
 velle dixit. Itaq; hunc eligim⁹ diem quū te sciremus esse vacuum. Quere si tibi est cōmodum ede il-
 la q̄ coeperas & bruto & mihi. Ego vero inquā si potuero. faciam vobis satis. Poteris inquit relaxa-
 modo paululū aim. aut sane si potes libera. Nepe igit hinc tum pomponi ductus ē sermo. q̄ erat a
 me mentio facta causam. Deiotari fidelissimi. atq; optimi regis ornatissime & copiosissime a Bruto

me audisse defensam. Scio inquit ab isto initio tractū esse sermonē. teq; bruti dolentem vicem quasi defuisse iudicio: vastitatē. & fori. Feci in quā istuc qdem & saepe facio. Nā mibi brute in te intuenti crebro in mentē venit. vereri & quodnā curriculum aliquādo sit habitura tua & natura admirabilis. & exquisita doctrina. & singularis industria. Quū em̄ in maximis causis versatus eēs. & quū tibi atq; nostra iam cederet: fascisq; summitteret subito in ciuitate quū alia ceciderunt tum etiā ea ipsa de qua disputare ordimur eloq̄ntia obmutuit. Tum ille ceteraq; reꝝ causa inquit istuc & doleo. & dolēdum puto. Dicendi autē me non tam fructus & gloriā q̄ studium ipm. exercitatioq; delectat. q̄ mibi nulla res eripiet. & praesertim tam studiosum. Et dicere em̄ bene nemo potest. nisi qui prudenter intelligit. Quare qui eloquentiā vere dat operam. dat prudentiā: quā ne maximis qdem i bellis a quo animo carere quisquam potest. Praclare in quā brute dicis eoq; magis ista dicendi laude delector: q̄ cetera quae sunt quondam habita in ciuitate pulcherrima. nemo ē tam humilis qui se non aut posse adipisci. aut adeptum putet. Eloq̄ntem nemine video factum esse victoriam. Sed quo facilius sermo explicetur sedentes si videā agamus. Quū idem placuisset illis. tū in pratulo ppe platonis statuam cōsedimus.

Tractatus incipit.

Id ego laudari igitur eloquentiam. & quata vis sit eius exponere quātamq; iis. qui sunt eā consecuti dignitatem afferat: neq; propositum nobis est hoc loco. neq; necessariū. Hoc vero sine vlla dubitatione confirmauerim. siue vlla arte pariat. aliqua siue exercitatioe quādam siue natura: rem vnam esse omniū difficillimā. quibus. n. ex qnq; rebus constare dicē eaz vna: quāq; est ars ipsa magna p se. Quare quinq; artium concursus maximā quantā vim. quātamq; difficultatē habeant existimari potest. Testis ē gratia. q̄ quū eloquentiā studio fit incensa iam diuq; excellat in ea. praestetq; ceteris. tamen omnis artes vetustiores habet. & multo ante non inuentas solum sed etiam perfectas. quā hanc est a graecis elaborata dicendi vis. atq; copia. in quā quū intueor maxie mibi occurrūt attice. & quasi lucent atbenē tū quā in vrbe primū se orator extulit. primumq; etiam monumentis. & litteris oratio est coepta mandari. tamen ante peridem. cuius scripta quādam seruntur: & Tucididem qui non nascentibus atbenis. sed iam adultis fuerunt. littera nulla est quā qdem ornatum aliquem habeat. & oratoris esse videatur. Quāq; opinio est & eum qui multis annis ante bos fuerit pūstratum. & paulo seniore etiam solonem. posteaq; Clitbenem multum vt temporebus illis valuisse dicendo post hanc aetatem aliquot annis vt ex atticis monumentis potest perspicere. Themistocles fuit quem constat tum prudentia. tum etiam eloq̄ntia pstitisse post Perides. qui quū floreret omni genere virtutis attamen fuit laude clarissimus. Cleonem etiam temporibus illis turbulentum illum quidem ciuem sed tamen eloquentem fuisse constat. huic aetati supparet Alcibiades. Critias theramenes. quibus temporibus quod dicendi genus viguerit ex Tucididis scriptis. qui ipse tum fuit intelligi maxime potest. grandes erant verbis. crebris sententiis: compressione rerum breues. & ob eam ipsam causam interdum subobscuri. Sed vt intellectum est quantā vim haberet accurata. & facta quodammodo oratio tum etiam magistri dicendi multi subito extiterūt. tum leontinus. Gorgias. thesiamachus. chalcidionius. protagoras. Abderites. prodicus. Chius. hyppias. Heleus in bonore magno fuerūt. aliq; multi temporibus eisdem docere se p̄fitebantur. arrogantibus sane verbis. quē admodum quādam inferior: ita em̄ loquebantur dicendo fieri superior posset. lis opposuit sese socrates. qui subtilitate quadam disputandi refellere eorum instituta solebat verbis. Huius exuberantior antiquior. sed hanc in qua de bonis rebus & malis deq; hominum vita. & moribus disputatur inuenta dicitur quod quoniam genus ab hoc quod proposuimus abhorret philosophos aliud in tempus reiciamus. ad oratores a quibus digressi sumus reuertamur. Extitit igitur iā senibus illis. quos paulo ante diximus Iocrates. cuius domus cunctae graeciae quasi ludus quidam patuit. atq; officina dicendi. Magnus orator & perfectus magister. q̄q; forensi luce caruerit intraq; parietes aluit illā gloriā. quam nemo quidem meo iudicio est postea consecutus. Is & ipse scripsit multa praclare. & docuit alios. & quū cetera melius q̄ superiores. tum primus intellexit etiā in soluta orōe dum versum effugeres modum tamen & numerum quendam oportere seruari. Ante hūc enim verborum quasi structura & quaedam ad numerum conclusio nulla erat. aut si quādo erat non apparebat eam dedita opa esse q̄sitam. q̄ forsitan laus sit. Verumtamen natura magis tum casu. quā nonnūq; aut rōne aliqua aut obseruatione fiebat ipsa. em̄ natura circūscriptōe quadam verborū comprehendit concluditq; sententiā. Quae quū aptis circūscripta verbis ē cadit etiā plerūq; numerosa. Nā & aures ipse quid plerūq; quid inane sit iudicat. & spū. q̄ si necessitate aliqua verborū comprehensio terminat: In quo nō mō de fici sed etiā laborare turpe ē. Tum fuit lysias ipse quidem in causis forensibus nō versatus. sed egregie subtilis scriptor atq; elegans. quē iam prope audeas oratorem perfectum dicere. Nā plane quīdem pfectum & in quo nihil admodū desit. Demosthenē facile dixeris. Nihil acute inueniri potuit in eis causis quas scripsit. nihil vt ita dicam subdole. nihil versute qd ille non viderit. nihil subtiliter dici nihil presse nihil enucleate. quo fieri possit aliquid limatius. nihil contra grande nihil incitatū. nihil ornatum. vlt verborum grauitate vlt sententiarum quo quicq; esset elatius. Huic hyperides pxi mus. & Aeschines fuit. & lycurgus & dinarchus & is cuius nulla extant scripta demades. aliq; plēs Hae enim etas effudit hanc copiam. & vt opinio mea fert. succus ille. & sanguis incorruptus vsq; ad

hanc ætatem oratorum fuit. in qua naturalis inesset. non pbucatus nitor. Phalerus em̄ successit eis senibus adolescens eruditissimus. Ille quidem borum omniū sed non tam armis institutus quam palæstra. itaq; delectabat magis athenienses quā inflābat. Processerat em̄ in solem & puluerem nō vt e militari tabernaculo: sed vt e Theophrasti doctissimi hominis ymbraculis. hic primus inflexit orationem. & eam mollem teneramq; reddidit. & suavis sicut fuit videri maluit. quā grauis: sed suauitatem qua perfunderet animos: non qua pfringeret. & tū vt memoriā concinnitatis suæ nō quemadmodum de Pericle scrip̄ sit Eupolis. cum delectatione etiam aculeos relinqueret in animis eorum: a quibus esset auditus. Videtur igitur vt in ea ip̄a vrbe: in qua & nata alta sit eloquentia: quam eo a quo p̄dierit in lucem. Siquidem ante solonis ætatē: & p̄sistrati de nullo vt deserto memoriæ p̄dierit. At hi quidem vt. P. R. ætas est. senes vt atheniensium sacra numerantur adolescentes debet videri. Nam & si seruius Tullio regnante viguerūt. tamē multo diutius atbene iam erant quā est Roma ad hodiernū diem: nec tamē dubito quin babuerit vim magnā semp oratio. Neq; em̄ iam trocis temporibus tū laudis in dicendo vixi tribuisset Homerus: & Nestori. quorū atq; vim habere voluit alterum suauitatem: nisi iam tum esset bonos eloq̄ntia. Neq; ip̄e poeta hic tam idem ornatus in dicēdo. ac plane orator fuisset. cuius & si incerta sunt tempora tamē annis multis fuit ante Romulū. Siquidem non infra superiorem lycurgū fuit. a quo ē disciplina lacedæmoniorū: astricta legibus sed studiū eius generis maiorq; vis agnoscat in p̄sistrato. deniq; hūc proximo sæculo Themistodes infecutus est vt apud nos pantiquus: vt apud athenienses nū ita sane vetus fuit em̄ regnante iam grecis nostra autem ciuitate. non ita pridem dominatu regio liberata. Nam bellum volscorū illud grauissimum. cui Coriolanus exul interfuit. eodem fere tempe quo parsa: bellum fuit similisq; fortuna. clarorū virorū. Siquidem vterq; quū cuius egregius fuisset. populi ingrati pulsus iniuria: se ad hostes cōtulit. conatumq; iracundiæ suæ morte sedauit. Mam & si aliter est apud te attice de Corio. concedo tamen vt huic generi mortis potius assentiar. At ille ridēs. tuo vero inquit arbitratu. quoniāq; cōcessum cum rhetoribus em̄tari in historiis. vt aliquid dicere possint argutius. Vt. n. tu nūc de coriolano. sic Clitarchus: sic Stratodes de Themistode finxit. Nam quē Tucidides qui & atheniēsis erat. & summo loco natus. summusq; vir. & paulo ætate posterior. tū mortuū scripsit. & in attica dam̄ humanū addidit fuisse suspicionem veneno sibi consciuisse mortem. hūc isti aiūt quum tauz immolauisset ex capisse sanguinē patera & eo poto mortuū concidisse. Hanc em̄ mortem rhetoricæ & tragica ornare potuerunt: illa mors vulgaris nullam p̄bebat materiem ad ortum quare qm̄ ita tibi quadrant omnia fuisse Themistode paria & Coriolano. pateram quoq; a me sumas licet p̄bēdo etiam hostiam. vt Coriolanus sit plane alter Themistodes. Sit sane in quā vt iubet de isto. & ego cautius posthac hystoriā attingam te audiente. quem rerum romanarū auctorem laudare possum religiosissimū. Sed tū fere Pericles xantippi filius de quo ante dixi primus adhibuit doctriūā quæ q̄q; tum nulla erat dicendi. tamē ab anaxagora p̄sifico eruditus. exercitationem mētis a reconditis. abstrusisq; rebus ad causas forenses popularesq; facile preduxerat huius suauitate maxime hilarate. atbene sunt. huius vbertatem & copiam admirata. eiusdem vim dicendi terroremq; timuerūt. Hec igitur ætas prima Atheniēsis oratorem prope perfectum tulit. Nec em̄ in constituentibus. r. p. nec bella gerentibus nec impeditis. ac regum dominatione deuinctis nasci cupiditas dicēdi solet. Pacis est comes otiq; socia. etiā bene constitute ciuitatis. quasi alumna quedam eloquentia. Itaq; ait Aristotiles. quū sublati in Syliciam tyrannis res priuate longo interuallo iudiciis repeterentur. tum primū q; esset acuta illa gens & controuersia natura artem & præcepta sículos coracem & Thesiam cōscripsisse. Nam antea neminem solitū via nec arte sed accurate tamen. & de scripto plerosq; dicere scriptasq; fuisse & paratas a Protagora rerum illustrium disputationes. qui nūc cōmunes appellantur loci. Quod idem fecit se Gorgia. quū singularum rerū laudes vitupationesq; conscripsisset. qd̄ iudicaret hoc oratoris esse maxime propriū. rem augere posse laudando vitupandorū rursus affligere: Hinc antipbōtem Rhianusum similia quedam habuisse conscripta. quo neminē vnq; melius vllam orauisse capitis causam quū se ip̄e defenderet. se audiēte locuplex auctor scripsit Tucidides. Nam lysia primo p̄fiteri solitū artē esse dicēdi. Deinde q; Theodorus esset in arte subtilior. in orationibus aut̄ ieiunior. orationes eū scribere. aliis cōpisse artē remouisse. Similiter Isocrate primo. artem dicēdi esse negauisse. scribere aut̄ aliis solitū orones qbus in iudiciis vterēt. sed quū ex eo qd̄ quasi cōmitteret cōtra legem. quoq; iudicio circūueniret. sepe ip̄e in iudiciū vocaret orōes aliis destitisse scribere. totumq; se ad artes cōponēdas trāstulisse. Et grecie qd̄ oratorū ptus atq; fontes vides ad n̄rōrū annaliū rōnem veteres. ad ipsorum sane recētes. Nam antequam delectata est Atheniensium ciuitas. hac laude dicēdi multa iam memorabilia & in domesticis & imbecillis rebus effecerat. Hoc autē studium nō erat cōgregie sed p̄priū atbenaz. Quis enim aut argiuum oratorem aut corinthium aut Thebanum scit fuisse temporibus illis. nisi quid de Epaminunda docto homine suspicari iubet. Lacedæmonium vero vterq; ad hoc tempus audiui fuisse neminem. Menelaum ipsum dulcem illum quidem tradit Homerus sed pauca dicētem breuitas aut̄ laus ē in rerū in aliqua pte dicēdi. in vniuersa eloq̄ntia laudē non habet. At uero extra greciā magna dicēdi studia fuerunt maximiq; huic laudi habiti honores illustre oratorū nomē reddiderunt. nā vt se & pyrrbeo eloq̄ntia euecta est oēs pagrauit insulas atq; ita p̄gri nata tota asia est vt se exterius obtinere moribus. omnemq; illā salubritatem attice dictionis. & qua

si sanitatem perderet ac loqui pene desiceret. Hinc asiatici oratores non cōtemnēdi quidem nec ce-
 leritate nec copia: sed parum pressi & nimis redundantes. Rhodii saniores. & atticorum similiores:
 sed de græcis hæc ipse forsitan fuerunt necessaria. Tum brutus. ista vero inquit q̄
 necessaria fuerunt non facile dixerim. iucunda certe mihi fuerunt. neq̄ solum non longa sed etiā bre-
 uiora q̄ vellem. Optime in q̄. sed veniamus ad nostros. de quibus difficile ē plus intelligere q̄ quā-
 stre principi defuisse: qui de matre Suauida ex oraculo appollinis tam acute arguteq̄ coniecerit q̄
 summam prudentiam simulatione stulticiæ texerit: qui potentissimum regem clarissimi regis filium
 expulerit: ciuitatemq̄ perpetuo dominatu liberatam magistratibus annuis legibus iudiciisq̄ deuin-
 xerit qui collegæ suo imperium abrogauerit: ut ciuitate regalis nominis memoriā tolleret: qd̄ certe
 effici non potuisset nisi esset oratione persuasum. Videm item paucis ante annis post reges exactos
 quum plebs prope ripam. Ancienonis ad tertium miliarium confedisset eumq̄ montem qui sacer
 appellatus est occupauisset. M. Valerium dictatorem dicendo sedauisse discordias. eiq̄ ob eam rem
 honores amplissimos habitos: & eum primū ob eam ipsam causam maximū esse appellatum. Ne. l.
 Valerium quidem potitum arbitror: non aliquid potius se dicendo: qui post decemuralem inuidiam
 plæbem in patres incitatum legibus & contionibus suis mitigauerit. Possumus appium claudii su-
 spicari disertum. quia senatum iam iam inclinatum a pyrri pace reuocauerit. Possumus. C. Fabriciū
 ipicari disertum. quia senatum iam iam inclinatum a pyrri pace reuocauerit. Possumus. C. Fabriciū
 q̄ sit ad pyrrium de captiuis recuperandis missus orator. T. Corricanum: q̄ ex pontificum commēta-
 riis longe plurimū ingenio valuisse videatur. M. Curium q̄ is tri. pl. interrege appio cæco diserto ho-
 mine comitia contra leges habente. quū de plæbe consulem non accipiebat patres ante auctores fie-
 ri coegerit. quod fuerit permagnū nondum lege monia lata: licet etiam aliquid de. M. Popilii inge-
 nio suspicari qui quū conf. esset. eodemq̄ tempe sacrificium publicum: quū lana faceret. quod erat
 flamen carmentalis plæbei. contra patres cōtatione & seditione nūciata. ut erat lana amictus: ita ve-
 nit in contionem seditionemq̄ quū auctoritate. tum oratione sedauit. Sed eos oratores habitos eē
 aut omnino tum vltum eloquentiæ premiū fuisse mihi sane nihil legisse videor. tūmodo coniectu-
 ra ducor ad suspicandum. Di etiā. C. flamineus is qui tri. plæ. legem de agro Gallico & piceno viritim
 diuidendo tulit. qui conf. apud tharsumennū sit interfectus: ad populū valuisse dicendo. Quintus
 etiam maximus varrucosus orator habitus est tempibus illis: & Qu. Metellus is qui bello punico se-
 cundo cum. L. Veturio philone consul fuit. Quem vero extet. & de quo sit memoriæ proditum elo-
 quentē fuisse & ita esse habitum primus ē. M. Cor. Cethegus. cuius eloquentiæ est auctor. & ydone
 mea quidem sententiā. Qu. Ennius præsertim quū & ipe eum audiuerit: & scribat de mortuo: ex quo
 nulla suspicio ē amiciciæ causa esse mentitum. Est igitur sic apud illum in nono: ut opinor annali: ad-
 ditur orator Corneliū suauiloquenti ore cethegus marcus studio. collegam filiū & oratorem ap-
 pellat & suauiloquentiam tribuit: quæ nūc quidem non tam est in plarisq̄. latrant enim iam quidam
 oratores non loquuntur: sed est ea laus eloquentiæ certe maxima. Is dictus ollis popularibus olim: q̄
 tum viuēbant homines atq̄ æuū agebant. flos delibatus populi. probe vero: ut enim homines de-
 cus ingenium: si quid genū ipsius lumen est eloquentia: qua virum excellentem p̄clare: tum ille homines
 florem populi esse dixerunt: suadant medullam
 tor. Hanc suadam appellauit Ennius. Eius autem Cethegum medullam fuisse vult. ut quam deā in
 peridis libris scripsit Eupolis se scitauisse. huius hic medullam nostrum oratorem fuisse dixerit. At
 hic Cethegus conf. cum. P. Tuditano fuit bello punico sero: quæstorq̄ is conf. M. Cato modo pla-
 ne annis. cxi. ante me conf. & idipsum nisi vnus eēt enni testimonio cognitū. hunc vetustas ut alios
 fortasse multos obliuione obruiisset. illius autem ætatis qui sermo fuerit ex Neuianis scriptis intel-
 ligi potest. His em̄ consulibus. ut in veteribus commētariis scriptū est. Neuius ē mortuus. q̄q̄ var-
 ro noster diligentissimus inuestigator antiquitatis: putat in hoc erratum: vitamq̄ Neuii p̄ducit logius.
 Nam Plautus. P. Claudio. l. portio viginti annis post illos: quos ante dixi. consules mortuus ē Ca-
 tone censore. Hūc igit̄ Cethegū cōsecutus ē ætate Cato. qui annis. ix. post eū fuit cōs. eū nos. ut pue-
 terē habemus q̄. L. M. Manilio cōs. mortuus ē annis. lxxxiii. ipis an̄ me cōsulē. Nec vero habeo quē-
 rum antiquiorem. cuius q̄dem scripta p̄ferēda putem: nisi quem appii Cæci oratio hæc ipa de pir-
 rō & nonnulla mortuorū laudationes forte delectant & Hercules equidem extant. Ipse em̄ familie
 sua quasi ornamenta ac monumenta scrubant. & ad vsum si quis eiusdem generis occidisset. & ad
 memoriā laudū domesticarum. & ad illustrandam nobilitatem suam. quāquā bis laudationibus bi-
 storia rerum nostrarum est facta mendosior. Multa em̄ scripta sunt in eis q̄ facta non sunt falsi trium-
 phi: plures consulatus genera etiam falsa. & ad plebem transitiones: quū homines humiliores: in ali-
 enum eiusdem nominis infundarentur genus ut si ego me a. M. Tullio esse dicerem. qui patricius
 cum Sulpicio conf. anno. x. post exactos reges fuit. Catonis autem orationes hō minus multæ fere
 sunt q̄attici Lyfæ: cuius arbitror plurimas esse. est em̄ atticus: quoniam certe athenis est & natus &
 mortuus & functus omī ciuiū munere. Quāquā thimeus eū quasi licinia. & mutia lege repetit. Syra-
 cusas. & quodā mō ē nonnulla in iis etiā inter ipos similitudo. Acuti sunt. elegātes facti breues. sed il-
 le græcus ab oī laude foelicior. Habet. n. certos sui studiosos. q̄ nō tā hitus corpis opimos q̄ gracili-
 tates cōfectetur. quos valitudo mō bōa sit: tenuitas ipa delectat. q̄q̄ in lyfia sunt sæpe et lacerti: sicut
 fieri nihil possit valentius. Voz ē certe genere toto strigosior. sed habet tñ suos laudatores qui bæ

ipsa eius subtilitate admodū gaudeant. Catonē vero quis nostrorū oratorū. qui quidē nūc sunt legit. aut quis nouit oīno. Ad quē verū dīi boni mitto ciuem aut senatorē aut imperatorē. Oratorem em hoc loco querimus. Quis illo grauior in laudādo: acerbior in vituperādo in sententiis argutior. in docendo edisserēdoq; subtilior. Refertē sunt orōnes amplius centūquinquēginta. quas quidem ad huc in uenerim & legerim. & verbis & rebus illustribus: licet ex his eligant. ea quae notatiōe & laude digna sint. omīs oratoriae virtutes in eis reperient. Iā vero origenes eius quē florem aut quod lumen eloquentie non habet. Amatores huius defunt: sicuti multis iam ante seculis. & Philisto cyracusio. & ipsi Tbuchy didi. Nā ut borū cōfīs sententiis: interdum etiā non satis. aptis autem quū breuitate. tū nimio acumine officit. Theopompus elatione atq; altitudine orōnis. suae quod idē lysiae Demosthenes: sic cathonis luminibus obstruxit. hec posterorū quasi exaggerata altius orō. Sed & i nostris inscitia: est. & q; ipsi qui in grācis antiquitate delectantur. eaq; subtilitate quā atticā appellant. hāc in catho ne nō nouerunt quidē Hyperidia volūt esse. & lysiae laudo: sed cur non catonis. Attico genere dicendi se gaudere dicunt. sapiēter id quidē atq; vtiā imitent. nec ossa solū sed etiā sanguinē. gratum est tū quod volunt. Cur igitur Lysias & Hyperides amat. quū penitus ignoret catho. Antiquior est huius sermo & qdam horridiora verba. Ita. n. tum loq; bant. id muta quod tum ille nō potuit. & adde numeros: & aptior sit orō. Ipa verba cōpone & quasi coagmēta quod ne grāci qdē veteres facticiauerunt iā neminē antepones catoni. Ornati orōem grāci putāt. si verborū imutatioibus vtātur quos appellāt tropos. & sniarum orōnisq; formis: q; vocant schemata. Nō verisile est quā sit in vtroq; genere & crebre distinctus cato. Nec vero ignoto nōdum esse satis positum hunc oratorē. & qrendum esse aliquid pfectius. quippe quū ita sit ad nrōs tpm rōnem vetus. ut nullus scriptum extet dignum quidē lectione. qd sit antiquius. Sed maiore honore in oībus artibus q; in vna hac arte dicēdi versatē antiquitas. Quis. n. eorū qui hec minora aiaduertunt. non intelligit canachi signa rigidiora esse q; ut imitent veritatē. Calamidis dura illa quidē sed tū molliora quā ea canachi. nōdum myronis satis ad veritatem adducta. Iā tū quae nō dubites pulchra dicere: pulchriora. Polideti etiam plane perfecta: ut mihi quidē videri solent. Silis in pictura rō est. in qua zeusum & polygnōtum & Tymantem: & eorū qui non sunt vti plusq; quattuor coloribus. formas & liniāmētā laudamus. At in Ectione Nicomacho. ptogene: appellationē pfecta sunt oīa. & nescio an reliq; in rebus oībus idem eueniat. Nihil est em simul & inuentum & pfectum. Nec dubitari debet quin fuerint ante Homerum poētae. quod ex eis carminibus intelligi pot. quae apud illum & in pbacum. & in procorū epulis canunt. Quid nostri veteres uersus. vbi sunt quos olim Fauni vatesq; canebunt. quū neq; musae scopulos. nec dicti studeosus quisq; erat ante hunc: ait ipse de se nec mentis in gloriādo. Sic em sese res habet: nā & odissea latina est. sic in tanquā opus aliquod Dædali: & Lyuianae fabulae non satis dignae: quae iterum legant. Atq; hic Lyuius qui primus fabulā. Ca. Clodio cæci filio & M. Tuditano cons. docuit anno ipo ante teq; natus est Ennius: post rhomam autē conditam quarto decimo: & qngentesimo: ut hic ait: quem nos sequemur. Est em inter scriptores de numero annorū controuersia. Atticus autem a. Qu. Maximo quintum cōsule capto Tarento scripsit Lyuium ānis. xxx. postq; eum fabulam docuisse. & atticus scribit & nos in antiquis cōmentariis inuenimus. Docuisse autē fabulam ānis. post. xi. C. Cornelio. Qu. Minutio cons. ludis luctatis: quos Salinator senēsi prelio vouerat: in quo tantus error Aetii fuit: ut bis cons. xxx. annos natus Ennius fuerit: q; æqualis fuerit Lyuius: minor fuit aliquāto is qui primus fabulam dedit: quā ii qui multas docuerunt ante hos cons. & Plautus & Neuius. Hec si minus apta videntur huic sermoni Brute Attico assigna: qui me inflāmauit studio illustriū bonūm ætates & tpa psequendi. Ego vero inquit Brutus & delector ista quasi notatione tpm: & ad id quod institui oratorū genera distinguere ætatibus istam diligentiam esse accommodatam puto: Reſte inq; Brute intelligis: atq; vtiā extarent illa carmina quae multis sæclis ante suam ætatem i epulis esse cātata a singulis conuiuiis de darorū viorū laudibus: in originibus scriptum reliquit catho: tamen illius quē in votibus & faunis enumerat Ennius bello punico cum quasi Myronis opus delectat. Sic Ennius sane ut est certe pfectior. qui si illum ut simulat contēneret: non oīa bella psequēs primum illud punicum acerrimū bellum reliquisset: Sed ipse dicit cur id faciat. Scripsere inquit alii rem versibus: & luculente quidem scripserunt: etiam si minus q; tu polite. Nec vero tibi aliter videri debet: qui a Neuiō vel sumpsisti multa si fateris: vel si negas surripuisti. Quum hoc cathone grandiores natu fuerunt. C. Flaminius. C. Varro. Qu. Maximus. Qu. Metellus. P. Leutulus. P. Crassus qui cū supiore Apbriano. cons. fuit. Ipsum Scipionem accipimus non infantem fuisse: filius quidem eius: is qui hunc minorem Scipionem a paulo adoptauit: si corpore valuisset in primis habitus esset disertus: Indicant quum oraciunculettum bystoria quædam græca scripta: dulcissime: Numero q; eorum fuit Sex. Aelius iuris quidem ciuilis omniū peritissimus: sed etiam ad dicendum paratus: De minoribus autem. C. Sulpitius gallus: qui maxime oīm nobilium grācis litteris studuit: isq; & oratorum in numero est habitus: & fuit reliquis rebus ornatus atq; elegans: Iam enim erat vnctior quædam: splendidiorg consuetudo loquendi: Nā hoc pratore ludos appollini faciente quum Tbi esten fabulam docuisset. Qu. Marcio. Cn. Seruilio cons. mortem obiit Ennius. Erat iisdem temporibus. T. Græcebus. P. E. qui bis consul et censor fuit: cuius est orō græca apud Rhodios: quem ciuem quum grauem: tum etiam eloquentem constat fuisse: P. etiam Scipionem Maficam: qui est coreulum appellatus: qui item bis cons. et censor fuit habitum eloquentem. M. alium illius qui sacra acceperit

filiū dicunt etiā. L. Lentulū qui cum C. Figulo conf. fuit. Qu. nobiliore. M. filiū. iā p̄e instituto dedi-
tum studio līarum: qui etiā Qu. Ennīū qui cū p̄e eius in ætolia militauerat ciuitate donauit quū triū
virum coloniā deduxisset. & T. Annīū luscū huius Qu. Fuluii collegā nō indiserit dicūt fuisse. Atq̃
etiā. L. Paulus Apbriani pater p̄sonam principis cuius facile dicēdo tuebatur. At vero etiā tum ca-
thone viuo qui ānos quinq̃ & lxxx. natus excessit e vita. quū quidē eo ip̄o āno cōtra Sergiū Galbā.
ad populū summa contēctione dixisset: quam etiā oronem scriptam reliquit. sed viuo cathone mino-
res natu multi vno tēpore oratores floruerūt. Nam & A. albinus is qui græce scripsit hystoriā qui
conf. cū L. Lucullo fuit. & līatus & disertus fuit. & tenuit cū hoc locum quendam. & Ser. Fuluius. &
vna Ser. Eabius pīctor. & iuris & līarum & antiq̃tatis bñ peritus. Qu. q̃. Fabius labeo fuit ornatus
iisdem ferelaudibus. Nam Qu. Metellus is cuius q̃tuor filii cōsulares fuerūt. ip̄imis ē habitus elo-
quēs. qui pro. l. cotta dixit accusante Apbriano cuius & alix sunt orōnes. & contra. T. Gracchū ex-
posita est in. C. fannīū analibus. tñ ip̄s. l. cotta veterator habitus. sed. C. lilius. & P. Apbrianus ip̄i-
mis eloq̃ntes. quoz extant orōnes. ex quibus existimari de ingeniis oratoz pōt. Sed inter hos ætate
paulū bis āncedens sine cōtrouersia Ser. Galba eloq̃ntia preitit. & nimis is princeps: & latinis illa
oratoz ppria & quasi legitima opa tractauit. vt egredere a p̄posito ornandi cā. vt delectaret anios
aut pmoueret. aut augeret rem vt miseratoibus aut cōibus locis vteret. sed nescio quō huius quē cō-
stat eloq̃ntia p̄stitisse exiliores orōnes sunt. & redolētes magis antiq̃tatem q̃ aut L. lili Scipiois
aut etiā ipsius cathois. Itaq̃ exaruerūt vix iā vt appeant de ipsius lili Scipiois ingenio. quāq̃ ea etiā
vt plurimū tribuat ambobus. dicēdi tamē laus est in lilio illustrior. At orō lili de collegis nō meli-
or q̃ de multis q̃ voles Scipionis nō quo illa lili quicq̃ sit dulcius. aut quod e religione dici possit
augustius: sed multo tamē vetustior & horridior ille q̃ Scipio. & quū sint in dicēdo variæ volūtates:
delectari mihi magis antiq̃tate videt & lubet verbis etiā vt paulo magis p̄scis lilius. Sed ē mos
hominū vt nolint eisdem pluribus verbis excellere. Nam vt ex bellica laude aspirare ad apbrianum
nemo pōt. in qua ip̄s egregiū Viriatico bello reperimus fuisse liliū. sic ingenii līarum eloq̃ntia: fa-
pictæ deniq̃: & si vtriq̃ primas. priores tamē deferūt lilio. Nec mihi ceteroz iudicio solum videt.
sed etiam ip̄os inter ipsos cōcessu ita tributū fuisse. Erat oīno tū mos vt in reliqs rebus melior. sic i
hoc ip̄o humanior vt faciles essent in suū cuiq̃ tribuendo. memoria teneo symnæ me ex. P. Rutilio
Ruffo audiuisset: quū dicere adoleſcētulo se accidisse vt ex. S. C. P. Scipio & D. Brut⁹ vt opinor cōf.
de re atroci magnaq̃ quærerēt. Nā quū æstiuus ita facta cedes esset: notiq̃ hoies interfecti: insimula-
returq̃ familia: partim etiā liberi societatis eius quæ picarias de. P. Cornelio. l. Mūmo cōsoribus rede-
misset decreuisse senatū vt de ea re cognosceret & statueret conf. cām pro publicanis accurate vt sem-
per solitus esset. eleganterq̃ dixisse liliū. Quū consules re audita amplius de consilii sentētia pronū
ciauissent paueis interpositis clientib⁹ itoz liliū multo diligētius meliusq̃ dixisse. itoz eodē modo a
consulib⁹ rem esse prolatam. tum liliū quū eum socii domū reduxissent. egissentq̃ grās & ne defa-
tigaret orauissent locutū esse ita. se quæ fecisset bonoris eoz cā: studiose: accurateq̃ fecisse: sed se arbi-
trari cām illam a Serui Galba quo is in dicēdo adhortor. acriorq̃ cēt grauis & vebement⁹ posse de-
fendi. Itaq̃ auctoritate. C. liliū publicanos cām detulisse ad Galbā. Illū autem q̃ ei viro succedēdū
esset verecūda & dubitanter recapisse. vñū quasi comparēdinat⁹ medium diem fuisse. quē totū Gal-
ba in consideranda cā componēdaq̃ posuisset: & quū cognitionis dies esset: & ip̄s Rutili⁹ rogatu so-
cioz domū ad Galbā mane venisset: vt quū admoueret & ad dicēdi temp⁹ adduceret vsq̃ illū quō
ad ei nūciatum esset consules descendisse: oīmbus excludis cōmentatum in quadam testudine cū ser-
uis līatis fuisse: quoz aliud dicere eodē a tēpore solitus esset: interim quū esset ei nūciatum tem-
pus esse exisse in ædes eo colore & iis oculis vt egisse cām non cōmentatum putares. Addebat etiā
id. q̃ ad rem p̄tinere putabat. scriptores illos male exisse mulctatos cum Galba. Ex quo significabat
illum non in agendo solum: sed etiam in meditando vebementē atq̃ incensum fuisse. Quid multa:
magna expectatione plurimis audientibus coram ip̄o Lilio sicillam cām tanta vi: tantaq̃ grauitate
dixisse Galbā: vt nulla fere pars orōnis silentio p̄teriretur. Itaq̃ multis quærelis multaq̃ miseria-
ne adbibita socios oīmbus approbātibus illa diis quæstione liberatos esse. Ex hac rutiliana narratio-
ne suspicari licet quū due summe sint in oratore laudes. Vna subtiliter disputandi ad docēdum. Alte-
ra grauitate agendi ad animos audiētium permouēdos. multoq̃ plus proficiat is qui inflāmet iudicē
q̃ ille qui doceat elegantiam in lilio: vim in galba fuisse que quidem vt istum maxime cognita sit cū
lusitanis a Serui galba pretore contra interpositam vt existimabat fidē: interfectis. T. Lybonē tri-
ple. populū incitante: & rogationē in Galbā priuilegiū similē ferēt: summa senectute: vt ān dixi.
M. Catho legem suadēs in Galbā multa dixit: quam oronē in origenes suas retulit: paucis anteq̃
mortuus est: an mēsis. Tum igit⁹ recusans Galba pro sese: & p. r. fidem implorans quū
suos pueros. tum. C. Galli etiā filium flens cōmendabat: cuius orbitas & fletus mire miserabilis fuit
propter recentē memoriā clarissimi patris: isq̃ se tum eripuit flamme p̄pter pueros misericordia po-
puli cōmota. sicut idem scriptum reliquit Catho. Atq̃ etiam ip̄m Lybonem nō infantē video fuisse.
vt ex oronibus eius intelligi pōt. Quum bec dixisset: & paulum intergeuissem. Quid igit⁹. inquit
est cause Brutus si tanta virtus in oratore Galba fuit. cur ea nulla in oratoibus eius apparet: quod mi-
rari non possum in eis. qui nihil oīno scripti reliquerunt. Nec em̄ est eadem inq̃ Brute causa non scri-
bendi & nō tam bene scribendi quam dixerint. Nam videmus alios oratores inertia nihil scripsisse:

ne domesticus etiam labor accederet ad forensem. Pluraq; em scribuntur orones habitae iam non ut habeant alios non laborare ut meliores fiant. Nulla enim res tam ad dicendum proficit quantum scriptio. Memoriam autem imposte in genio sui non desiderant. quum se putant satis magnam adeptos esse dicendi gloriam. eamque etiam maiorem visum iri si in existimantium arbitrium sua scripta non venerint. Alios quod putent melius dicere se posse quam scribere: quod per ingeniosos hominibus. neque satis doctis plarum contigit ut ipsi Galba. quem fortasse vis non ingenii solus: sed etiam animi. & naturalis quidam dolor dicentem incendebat. efficiebatque ut & incitata & grauis & vehemens esset oratio: dein quum otiosus stilum prebenderat: motusque omnis animi. tanquam ventus hominem defecerat flacce sciebat oratio. quod is qui limam dicendi coeclat genus accidere non solet: propterea quod prudentia nunquam deficit oratorem quia ille vres eodem modo possit & dicere & scribere. Ardor animi non semper adest visque quum coeclat omnis illa vis & quasi flamma oratoris extinguit. Hanc igitur ob causam videtur Laelii meus spirare etiam in scriptis. Galbe autem vis occidisse fuerit etiam in oratorum numero mediocrum. L. & Sp. Mumii fratres: quorum extant amboque orationes. Simplexque dem Lucius fuit & antiquus. spurius autem nibilo ille quidem orator: sed tamen astrictior. Fuit enim doctus: & disciplina stoicorum. Multae sunt Sp. Albinus orones: sunt. L. tauri cauteliore orationes. quos aliquo video in numero oratorum fuisse. P. etiam Popilius quum cuius egregius tum non indefertus fuit. C. vero filius eius disertus. C. Tuditanus quum omni vita atque victu excultus atque expolitus tum eius elegans est habitus etiam orationis genus. Eodemque in genere est habitus is qui iniuria accepta fregit. T. gracchus patina cuius in rebus optimis constantissimus. M. Octavius. At vero. M. Aemilius Lepidus qui est Porcina dictus iisdem temporibus fere quibus Galba: sed paulominus natu & sumus orator est habitus & fuit. ut apparet ex oratoribus scriptor sane bonus. Hoc in oratore latino primum mihi videtur. & lenitas apparuisse illa gracoque & verborum comprehensio etiam artifex ut ita dicam stilus nunc studiose duo adulescentes ingeniosissimi & prope aequales. C. Carbo. & T. gracchus audire soliti sunt. de quibus iam dicendi locus erit: quum de senioribus pauca dixerim. Quum enim Pompeius non contemptus orator temporibus illis fuit. qui sumos honores homo per se cognitus sine ulla commendatione maior est adeptus. Tum. L. Cassius multum potuit: non eloquentius: sed dicendo tamen homo non liberalitate ut alii sed ipsa tristitia & seueritate popularis: cuius quidem lege tabellarum M. Antius Briso tri. plax. diu restitit. M. Lepido consule adiuvante. Eaque respu. Apbricano vituperationi fuit. quod eius auctoritate de sententia deductus Briso putabatur. Tum duo Capiones multum dicentes consilio: & lingua plus auctoritate tamen & gracia subleuabant. Sed Pompei sunt scripta. nec nimis extenuata: quamque veteris est similis: & plena prudentiae. P. Crassum valde probatum oratorem iisdem fere temporibus accepimus: qui & ingenio valuit & studio. & habuit etiam quasdam domesticas disciplinas. Nam & cum summo illo oratore Seruio Galba: cuius. C. filio filiam suam collocauerat: affinitate sese deuinxerat: & quum esset. P. Muti filius: fratremque haberet. P. Sexuolam domi ius civile cognouerat: in eo constat industriam summam fuisse: maximamque gratiam: quum & consulere plurimum & dicere: bonum aetatis adiuncti duo. C. fanni. C. M. F. fuerunt. quorum. C. fannius qui consul cum Domitio fuit ynam orationem de sociis: & nomine latino contra gracchum reliquit. sane & bonam & nobilem. Tum Atticus: Quid ergo? est ne ista fanni nam varia opinio pueris nobis erat: alia a. C. Persio litterato homine scriptam aiebant illo quem significat valde doctum esse Lucilius. alii multos nobiles. quod quum potuisset in illam orationem contulisse. Tum ego audiui equidem ista inquit de maioribus natu. sed nunquam sum adductus ut crederem eamque suspicionem propter hanc causam credo fuisse quod Fannius in mediocribus habitus esset. Oratio autem vel optima esset illo quidem tempore orationum optimarum: sed nec eiusmodi est: ut a pluribus confusa videatur. Vnus enim sonus est totius orationis & idem stilus: nec de Persio reticuisse Gracchus quum & fannius de Menelao Maracheno: & de ceteris obiectisset. praesertim quum Fannius nunquam sit habitus elinguis. nam & causas defensitavit: et tribunatus eius arbitrio et auctoritate. P. Apbricani gestus non obscurus fuit. Alter autem. C. Fannius. M. F. C. Laelii gener: et moribus et ipso genere dicendi durioris soceri instituto: quem quia coarctat in augurium collegium non erat non admodum diligebat: praesertim quum ille Qu. Sexuolam sibi minorem natu generum pretulisset. cui tamen Laelius se excusans non genero minori dixit se illud: sed maiori filiae detulisse. Is tamen instituto Laelii paratius audierat. Eius omnis in dicendo facultas bystoria ipsius non ineleganter scripta perspicui potest quae neque nimis est infans: neque perfecte diserta. Mutius: autem augur: quod per se opus erat ipse dicebat ut de pecuniis repetundis contra. T. Albutium: is oratorum in numero non fuit: iuris civilis intelligentia: atque omni prudentiae genere praestitit. L. Caelius anticipater scriptor quemadmodum videtis fuit: ut temporibus illis Luculentus: iuris valde peritus: multorum etiam ut. L. Crassi magister. utinam in Tyberio. Graccho. C. carbone talis mens ad rempu. bene gerendam fuisset. quale ingenium ad bene dicendum fuit profecto nemo bis viris gloria praestitisset. sed eorum alter propter turbulentissimum tribunatum: ad quem ex inuidia federis Numantini bonis iratus accesserat ab ipsa repu. est interfectus. Alter propter perpetuam in populari natione leuitatem morte voluntaria se a seueritate iudicium vindicauit. Sed fuit uterque summus orator. atque hoc memoria patrum teste didicimas. Nam et carbonis et gracchi habemus orationes nondum satis splendas verbis sed acutas: prudentiaeque plenissimas. Fuit gracchus diligentia conditae matris a puero doctus et graecis litteris eruditus. Nam semper habuit exquisitos & graecis magis

In eis iam adoleſcēſ Diaphanē Mitbylenā graciā tēpibus illis diſertiffimū. ſed & breue tēpus inge-
nū augendi & declarādi fuit Caro quo vita ſuppeditauit eſt in multis iudiciis cauſiſq; cognit⁹. Hunc
qui audierāt prudentes boies in qbus familiaris noſter. L. gellius. q ſe illi contubernale in conſulatu
fuiſſe narrabat canoꝝ oratorē. & volubilem & ſatis acrem atq; eūdem & vebementē & valde dulce
& pfacetum fuiſſe dicebat. Addebat indiſtriū etiam & diligētē & in exercitationib⁹ comendationi
tenente plura fieri iudicia coeperūt. Nam & qſtiones perpetuā hoc adoleſcēte conſtitutæ ſunt: quæ
antea nullæ fuerunt. L. N. Piſo tri. ple. legem primus de pecuniis repetēdis. Cenſorino & Manilio
conſ. tulit ipſe etiam piſo & cauſas agit & multaꝝ legum aut auctōr aut diſſuaſor fuit. Iſq; & oꝛōnes
reliquit quæ iam euauerūt. & annales ſane exiliter ſcriptos & iudicia populi quibus aderat carbo: iā
magis patronū deſiderabant tabella data qꝫ legem. L. Caſſius. Lepido & Mancino conſ. tulit veſter eti-
am. D. brutus. M. filius: vt ex familiari eius. L. Accio poeta ſum audire ſolitus & dicere nō inculte
ſolebat. & erat quū litteris latinis tum etiā graciſ vt tēpib⁹ illis ſatis eruditus quæ tribuerat. Idem Aa
T. græbus occiſus eſſet. quū omib⁹ in rebus vebementē tum acrem aiebat in dicēdo fuiſſe: tū eti-
am. P. Lentulus ille princeps ad remp. dūtaxat. quod opus eſſet ſatis habuiſſe eloquentiæ dicēſ iſdē
tēporibus. L. furius Pilus Perbene latine loqui putabāt ſeruiſq; qꝫ ceteri. P. Scauola valde pruden-
ter & acute paulo etiam copioſius nec multo minus prudēt. M. Manilius Appii claudii volubilis:
ſed Paulo ſeruidior erat oro. In aliquo numero etiam. M. Fuluius flaccus. & C. Cato Apbriani foro-
ris filius mediocres oratores: & ſi flacci ſcripta ſunt: ſed vt ſtudioſi ſeriatum. Flacci autē emulus. Pu. De-
cius fuit nō infans ille qdem ſed vt vita: ſic oꝛōne etiam turbulentus. M. Drufus. C. F. qui in tribuna-
tu. C. græchū collegam iterum tri. fecit iure. & oꝛōne grauis & auctoritate eiꝫ proxime adiunctus.
C. Drufus frater fuit tuus & gentilis brute. M. Pennus facile agitauit in tribunatu. paulum. C. Græ-
chum ætate antecedens fuit em. L. Lepido: & L. Horreſte conſ. quaſtor. Græchus tri. penus illius. M.
E. qui cum Qu. Aelio conſ. fuit. ſed ſi omnia ſuma ſperās: ædili⁹ uſq; eſt mortuus. Nam de. T. flammio:
quem ipſe vidi mihi accepti niſi latine diligētē locutum: iis adiūcti ſunt. C. curio. N. Scaurus. P. Ruti-
lius. C. Græchus. De Rutilio & Scauro breuiter licet dicere quoz neuter ſūmi oratoris habuit laudē
& vterq; in multis cauſis verſatus erat. in qbusdam laudandis iuris etiam ſi maximū ingenii nō cēti-
pbiles tamē indiſtria: quanq; iis qdem nō oīno ingenium: ſed oratorū ingenii⁹ deſuit. neq; eni re-
fert videri quid dicendū ſit: niſi id queas ſolute & ſuauius dicere. ne id quid eſt ſatis eſt niſi id qd di-
ciſ fit voce vult motuq; conditus. Quid dicam opus eſſe doctrina: ſine qua etiam ſiqd bene dicēſ ad
iuuante natura tamē id: qd fortuito fit ſemp paratū eſſe nō pōt. In Scauri oratione ſapientis hominis
& recti grauitas ſumma & naturalis quedam inerat auctoritas: non vt cauſam: ſed vt teſtimonium
dicere putares: cum pro reo diceret. Hoc dicendi genus ad patrocina mediocriter aptum videba-
tur. Ad ſenatoriā vero ſententiā cuius erat ille princeps vel maxime: ſignificabant enim non pru-
dentiam ſolum: ſed quod maxime rem continebat fidem. habebat hoc a natura ipſa quod a doctri-
na nō facile poſſet: quanq; bui⁹ quoz ipſius rei quæadmodū ſcis præcepta ſunt. buius & oꝛōnis ſunt
et tres ad. L. fuſidium libri ſcripti de vita ipſius acta: ſane vtiles quos nemo legit: Cyri vitam et diſci-
plinā legūt: præclaram illam quidē: ſed neq; tam rebus noſtris aptam: nec tamē Scauri laudibus an-
ponendam. Ipſe etiam fuſidium in aliquo patronoz numero fuit. Rutilius autē in quodam trifti: et ſe-
uero genere dicendi verſatus eſt: et vterq; natura vebemens et acer. Itaq; quū vna conſulatū petiuiſ-
ſent: non ille ſolum q repulſam tulerat: accuſauit ambitus deſignatū competitorē. Sed Scaurus eti-
am abſolutus Rutiliū in iudiciū vocauit: multaꝝ opera: multaꝝ indiſtria Rutilius fuit: quæ erat p-
pterea gratior qd idem magnū munus de iure reſpondendi ſuſtinebat: ſunt eiꝫ oꝛōnes ieiunæ: mul-
ta præclara de iure: doctus vir: et graciſ lris eruditus. paneti⁹ auditor: prope perfectus in ſtoicis: quo-
rum pacutum: et artis plenū oꝛōnis genus: ſcis tamen eſſe exile: nec ſatis populari aſſenſioni accom-
modatū. Itaq; illa quæ propria eſt bui⁹ diſcipline philoſophoz de ſe ipſoz opinio firma: in hoc viro
et ſtabilis inuenta eſt: quanq; innocētiffimus in iudicio vocatus eſſet: quo iudicio couulſam penitus
ſciimus eſſe. r. p. quū eſſent eo tēpore eloquentiffimi viri. L. Craſſus: et. M. Antonius conſulares eo-
rum adhibere neutrum voluit: dixit ipſe pro ſe: et pauca. C. cotta qꝫ ſororis erat filius: et is quidem
tamen vt orator. quanq; erat admodū adoleſcens: Sed Qu. Mutius enudeate. Ille quidem et polite
vt ſolebat: nequa qꝫ aut ea vi atq; copia qꝫ genus illud iudiciū: et magnitudo cauſæ poſtulabat. Habe-
mus igit in ſtoicis oratoribus Rutiliū: Scaurū in antiquis vtrūq; tamen laudemus: qm per illos ne-
do laudari: q celeri motu et difficili vtant. ſed eos etiam quos ſtatarios appellant: quoz ſic illa ſim-
plex in agendo veritas non moleſta. Et qm ſtoicorū facta eſt mentio. Qu. Aelius tubero fuit illo tem-
pore. L. Pauli nepos nullo in oratorū numero: ſed vita ſeuerus et congrues cū ea diſciplinā quā co-
lebat paulo etiam durior: qui in triuuiratu iudicauerat contra P. Apbriani auūculi ſui teſtimonium
vacationē augures: quo minus iudiciis operam darent non habere ſed vt vita: ſic oratione durus: in-
cultus: horridus: itaq; honoribus maiorū reſpondere non potuit. Fuit autē conſans ciuis et fortis: et
in primis græcho moleſtus qd indicat græchi in eū oratio. Sūt etiam in græchum Tuberonis. Is
fuit mediocris in dicendo. doctiſſim⁹ in diſputando. Tū brutus quam hoc idem in noſtris continge

reintelligo: quod in grecis: ut omnes vere stoici prudentissimi in differendo sint. & id arte faciant: sintque architecti pene verborum. Idem tradacti a disputando: ad dicendum inopes reperiuntur. Vnum excipio catbonem in quo perfectissimo stoico summam eloquentiam non desiderem: quia exiguum in fannio. ne in Rutilio quidem magnam: in Tuberone nullam video fuisse. Et ego non in Brute sine causa, propterea quod istorum in dialecticis omnis cura consumitur. Vagum illud orationis & fufum & multiplex non ad bibet genus. Tuus autem auunculus quemadmodum scis habet a stoicis id quod ab illis petendum fuit, sed dicere didicit a dicendis magistris: eorumque more se exercuit. quod si omnia a philosophis essent petenda: paripateticorum institutis commodius fingeret oratio: quo magis tuum Brute iudicium probo: qui eorum id est ex vetere academia philosophorum sectam secutus es: quorum in doctrina atque praeceptis discretio ratio coniungitur cum suauitate dicendi & copia: quam caipia peripateticorum academicorumque consuetudo in oratione dicendi talis est. ut nec perficere oratorem possit ipsa per sese: nec sine ea orator esse perfectus. Nam ut stoicorum astrictior est oratio: aliquantulum contractior quam aures populi requirunt. sic illorum liberior & latior quam patitur consuetudo iudiciorum & fori. Quis enim vberior in dicendo Platone: ioue sicut aiunt philosophi si grece loquatur loqui. Quis Aristotele neruosiore. Theophrasto dulcior lectitauisse Platonem studiose. audiuisse etiam Demosthenes dicere. sed & huius oratio in philosophiam translatam pugnator ut ita dicam videtur. & illorum in iudicia pacatior. Nunc reliquorum oratorum aetates si placeat & gradus persequamur. Nobis vero atticus: & vebementer quidem ut pro Bruto etiam respondeam Curio fuit igitur eiusdem aetatis fere: sane illustris orator: cuius de ingenio ex orationibus eius existimari potest. Sunt enim & aliae & pro Seruio fuluio de incesto nobilis oratio. Nobis quidem pueris haec omnium optima putabantur. quae vix iam comparet in hac turba nouorum voluminum. Praedare inquit Brute teneo qui istam turbam voluminum effecerit. Et ego inquam intelligo Brute quem dicas: certe enim & boni aliquid attulimus iuuentuti magnificetius quam fuerat genus dicendi & ornatius. & nocuimus fortasse: quod veteres orationes post nostras non a me quidem: meis enim illas anpono: sed a plarisque legi sunt descriptae. Enuera inquit in plarisque: quamquam video mihi multa legenda iam te auctore quae antea contemnebam. Atqui haec inquam de incestu laudata oratio puerilis est locus multis de amore de tormentis de rumore. loci sane inanes. verumtamen nondum tritis nostrorum hominum auribus nec erudita ciuitate colerabiles. Scripsit etiam alia nonnulla: & multa dixit: & illustris: & in numero patronorum fuit: ut enim iniret: quam & vita suppeditauisset & splendor ei non defuisset consulem non fuisse. Sed ecce in manibus viri: & praestantissimo ingenio & flagranti studio & ductus a puero. C. Gracchus. Noli enim putare quoniam Brutum pleniorum: aut vberiorum ad dicendum fuisse. Et ille sic prorsus inquit existimo: atque istum de superioribus pene solum lego. immo plane inquam Brute: legas censeo. Damnum enim illi in maturo interitu res Rhomane latinaeque litterae fecerunt. utinam non tam fratri pietatem quam patriae praestare voluisset: quam ille facile tali ingenio diutius si vixisset: vel paternam esset vel autam gloriam consecutus. Eloquentia quidem nescio an habuisset parem neminem. grandis est verbis sapiens sententius: genere toto grauis manus extrema non accessit operibus eius praedare inchoata multa perfecta: non plane legendus inquam est hic orator Brute: si quisquam alius iuuentuti. Non enim solum acere sed etiam alere ingenium potest. Huic successit aetate. P. Galba Seruilius eloquentissimi viri filius. P. crassi eloquentis: & iurisperiti gener. Laudabant hunc patres nostri: fauebant etiam propter patris memoriam: sed cecidit in curia. nam rogatione Manilia iugurtine commutatio inuidia: quam pro sese ipse dixisset oppressus est: exitus eius oratio: qui epilogus dicitur. qui tanto in honore pueris nobis erat ut etiam edisceremus: hic qui in collegio sacerdotum esset primus post Rhomam conditam iudicio publico est condemnatus. P. Scipio qui est in consulatu mortuus: non multum ille quidem nec saepe dicebat: sed & latine loquendo cuius erat par: & omnes saepe facit: superabat eius collega. L. Bestia bonis initus orsus tribunatus. Nam. P. Pupilius vi. c. gracchi expulsus sua rogatione restituit. Vir & acer & non indifertus: tristis exitus habuit consulatus. Nam inuidiosa lege manilia quaestio. c. galbam sacerdotem & quattuor consules. L. Bestiam. c. catbonem. SP. Albinum: cuius praestantissimum. L. Opimium Gracchi interfectorem a populo absolutum. quam is contra populi studium stetit. Gracchum iudices sustulerunt. huius dissimilis in tribunatu: reliquaque omni vita cuius improbus. c. Licinius nerua non indifertus fuit. C. Fimbria temporibus iisdem fere: sed longius aetate prouectus habitus est sane: ut ita dicam loculentus patronus: asper: maledicus genere toto paulo feruidior atque commotior diligentia tamen & virtute animi atque vita bonus auctor in senatu idem tolerabilis patronus nec rudis in iure ciuili: & quam virtute. tum etiam ipso orationis genere liber: cuius orationes pueris legebamur quas iam reperire vix possumus. Atque etiam ingenio & sermone eleganti: valitudine incommoda. C. Sextius caluinus fuit: qui & si quum remiserant dolores pedum. non deerat in causis: tamen id non saepe faciebat. Itaque consilio eius quum volebant homines utebantur patrocinio quum licebat: iisdem temporibus. M. Brutus in quo magnum fuit brute decus generi vestro qui quum tanto nomine esset: patremque optimum virum habuisset. & iurisperitissimum accusationem factitauerit: ut Athenis Lycurgus. is magistratus non petiuit. sed fuit accusator vebemens & molestus. ut facile cerneret naturale quiddam stirpis bonum degenerauisse vicio deprauatae voluntatis. Atque eodem tempore accusator de plebe. L. caesulenus fuit: quem ego audiui iam senem. quum ab L. Saueio multam lege aquila de iusticia petiuiisset. Non fecissem hominis pene infimi mentionem. nisi iudicarem qui suspiciosius aut criminosius

sius diceret audisse me neminē: doctus etiam græcis. T. Albitius: vel potius pene græcus loquar ut
 opinor. sed licet ex orationib⁹ iudicare. Fuit autem Athenis adolescens perfectus Epicureus euaserat:
 minime aptum ad dicendū genus. Jamq; Qu. Catullus nō antiquo illo more sed hoc nostro nisi quid
 fieri potest pfectius eruditius: multa litterarū summa: nō vite solum atq; naturæ sed orationis etiam co-
 mitas incorrupta quædā latini sermonis integritas: quæ perspicī quū ex orationib⁹ eius potest: tū fa-
 cilime ex eo libro: quem de consulatu & de rebus gestis suis con'criptū molli & Xenophonteio ge-
 nere sermonis misit: ad A. Iurium poetam familiarem suū qui liber nibilo notior est q̃ illi tres de quī
 bus ante dixi Scauri libri. Tum Brutus. mihi quidem nec iste notus est: nec illi: sed hæc mea culpa est
 nunq̃ enim in manus inciderūt. Nūc autē & a te sumam & cōquirā ista post hæc curiosius fuit igitur
 in catullo sermo latinus: quæ laus dicendi nō mediocri ab oratoribus pleriq; neglecta est. Nam & so-
 no vocis & suauitate appellandæ litterarum: qm̃ filium cognouisti: noli expectare quid dicam: quan-
 q̃ filius non fuit in oratorū numero sed non deerat ei tamē in sententiā dicendi: quū prudentia tū ele-
 gans quoddā & eruditū orationis genus. Ne habitus est tamē pater ipse catullus princeps in nume-
 ro patronorū: sed erat talis ut quī quosdā audires qui tum erant præstātes videret esse inferior. Quū
 autē ipm̃ audires sine compatione non modo cōtentus esses sed melius nō quæreres. Qu. Metellus
 numidicus & eius collega. M. Syllanus dicebant de. r. P. qd̃ esset illis viris: & cōsulari dignitati satis.
 M. Aurelius Scaurus: non sape dicebat sed polite latine vero imprimis est eleganter locutus. q̃ laus
 eadem in aulo Albinio bene loquendi fuit. Nam flamen Albinus etiam in numero est habitus diser-
 torū. Qu. etiam Cæpio vir acer & fortis: qui fortuna belli crimini: inuidia populi calamitati fuit. Tum
 etiam. CL. Mēmiū fuerūt oratores mediocres accusatores acres atq; acerbi. Itaq; in iudiciū capitis ml-
 tos vocauerūt: pro reis non sape dixerūt. SP. Torius satis valuit in populari genere dicendi. is qui
 agrum publicum viciosa & inutili lege vctigale leuauit. M. Marcellus Esernini pater non ille quidē
 in patronis: sed in promptis tamē & nō exercitatis ad dicendū fuit ut filius eius. P. Lentulus. L. eti-
 am Cotta prætorius in medio crū oratorū numero dicendi nō ita multū: laude processerat sed de in-
 dustria quū verbis tum etiā ipso sono quasi sub rustico prosequēbāt atq; imitabāt antiquitatem. At-
 q; & ego in hoc ipso Cotta: & in aliis pluribus intelligo me nō ita disertos homines & retulisse in ora-
 torū nūmerū & relatus. Est em̃ propositū colligere eos qui hoc munere in ciuitate functi sunt ut tene-
 rent oratorū locum quos quidem quæ fuerit assensio: & quā in omnib⁹ rebus difficilis optimi perfe-
 ctio atq; absolutio ex eo quod dicam existimari pōt. Qm̃ multi em̃ iam oratores cōmemorati sunt: &
 q̃dū in eorū enumeratione versamur. quū tamē ipse atq; vix ut dudum ad Demosthenē: & Hyper-
 dem: sic nūc ad Antoniū crassumq; puenimus. Nam ego sic existimo hos oratores fuisse maximos:
 & in his primū cum græcorū gloria: latine dicendi copiam æquatam. Omnia veniebant anthonio in
 mentē ea que sico quæq; loco ubi plurimū pficere & valere possent: ut ab impatore equites: pedites:
 leuis armatura: sic ab illo in maxime oportunis orōnis partibus collocabāt. Erat memoria summa
 nulla meditationis suspitio imperatus semp aggredi ad dicendū videbāt: sed ita erat paratus ut iudi-
 ces illo dicente nōnūq; viderent nō satis parati ad cauendū fuisse. Verba ipsa nō illa quidem elegāti-
 simo sermone. Itaq; diligenter loquendi laude caruit: neq; tamē est admodū inquinatē locutus: sed il-
 la quæ proprie laus orōnis est in verbis: nam ipm̃ latine loqui est illud quidem est ut paulo ante dixi
 in magna laude ponendū sed non tam sua sponte: q̃ quod est a plerisq; neglectū. Non em̃ tam præ-
 clarum est scire latine: q̃ turpe nescire. Neq; tam id mihi oratoris boni: q̃ cuius rhomani propriū vi-
 detur. sed tamē anthonius in verbis & eligendis: neq; idipm̃ tā leporis causa q̃ ponderis & collocan-
 dis: & cōpressionē deuinciendis: nihil nō ad rōnem & tanq̃ ad artem dirigebat. Verum multo magis
 hoc idem in sententiā ornamentis: & cōformationib⁹: quo genere quia præstat omnibus. Demosthe-
 nes idcirco a doctis oratorū est princeps iudicatus. Scamata em̃ que vocant græci: ea maxime me or-
 nant oratorem ea quæ nō tam in verbis pingendis habent pondus: q̃ in illuminandis sententiis: sed
 hæc magna in anthonio: tum actio singularis que si partiēda est in gestū: atq; vocem gestus erat non
 verba exprimens: sed cum sententiis cōgruens manus humeri: latera: supplotio pedis status: incessus:
 om̃sq; motus cum verbis sententiisq; consentiēs: vox pmanens: verum sub rauca natura: sed hoc vici-
 um huic vni in bonum cōuertebat. Habebat em̃ flebile quiddam in quæstionibus: aptumq; quū ad
 fidem faciendam. tum ad misericordiā cōmouendam: ut verū videret in hoc illud quod Demosthenē
 ferūt: ei qui quæsiuisset quid primū esset in dicendo actionem: quid secūdum idem: & idem tertium
 respondisse. Nulla res magis penetrat in animos: eosq; fingit: format: flectit: talisq; oratores videri fa-
 cit quales ipi se videri volūt. Huic alii parem esse dicebant: alii anteponebāt L. crassum illud quidem
 certe oēs ita iudicabant: neminē esse qui hos alterutro patrono cuiusq; ingenium requireret. Eadem
 quāq; anthonio tantū tribuo q̃ tum supradixi: tamē Crasso nihil statuo fieri potuisse perfectius erat
 summa grauitas erat cum grauitate iūctus facetiæ: & vrbanitatis oratorius nō scurrilis lepos: latine
 loquendi accurata: & sine molestia diligens elegantia: in disserendo mira explicatio: quū de iure ciui-
 li: quū de æquo & bono disputaret argumentorū: & similitudinū copia. Nam ut anthonius cōiectu-
 ra mouenda: aut sedanda suspitione: aut excitando incredibilem vim habebat: sic in interpretādo: in
 diffiniendo. in explicanda æquitate nihil erat Crasso copiosius: idq; quū sape alias: tum apud centū

uiros M. Curii cā cognitū est. Ita em̄ multa tū cōtra scriptū pro equo: & bono dixit: ut boiem acutissi-
 mum. Qu. Scruolam: & in iure in quo illa causā versabā paratissimū obrueret argumentorū: exem-
 plorūq; copia atq; ita tum ab his patronis aequalibus etiam consularibus causa illa dicta est quū vter-
 q; ius ciuile ex contraria parte defenderet: ut eloquentiū iuris peritissimus Crassus iuris peritorum elo-
 quentissimus. Scruola putaretur. qui quidem quū pacatus esset ad excogitandum quid in iure aut i
 aequo verum aut esset: aut nō esset tum verbis erat ad rem summa breuitate mirabiliter aptus. Quare
 sit nobis orator in hoc interpretandi: explicandi: ediscendi genere mirabilis: sicut simile nihil vide-
 rim in augendo: in ornando: in refellendo magis existimator metuendus q̄ admirandus orator. Ve-
 rum ad Crassum reuertamur. Tum Brutus. Etsi satis inquit mihi videbar haberi cognitum Scruolā:
 ex his rebus quas audiebam saepe ex C. Rutilio quo vtebā propter familiaritatē Scruolae nostrae: ta-
 men ista mihi dicendi tanta laus nota nō erat. Itaq; cōpī voluptatem tam ornatum virum tā p̄ excel-
 lens ingeniū fuisse in nostra rep. Hic ego. Noli inq; brute existimare his duobus quicq; fuisse in no-
 stra ciuitate pstantius. Nam ut paulo ante dixi: cōsultorum alterum disertissimū disertorū: alterum con-
 sultissimū fuisse. sic in reliquis rebus ita dissimiles erant inter sese statuere: ut tamē nō possis vtrius te
 malles similiorē: Crassus erat elegantīū paratissimus. Scruola parcorum elegantissimus. Crassus in
 summa comitate habebat etiam seueritatis satis. Scruolae multa in seueritate: nō deerat tamē comitas
 licet omīa hoc modo: sed vereor ne fingi videant. Hae ut dicant a me quodāmodo res se tamen sic
 habet quū omīs virtus sit: ut vestra brute vetus academia dixit mediocritas: vterq; horum medium
 quiddā volebat sequi: sed ita cadebat ut alter ex alterius laude partem: vterq; autem suam totā habe-
 ret. Tum Brutus. Quū ex tua orōne mihi videor inquit bene crassum & Scruolam cognouisse tum
 de te & Seruio Sulpitii cogitans esse quandam vobis cū illis similitudinē iudico. Quonā inq; istud
 modo quia mihi & tu videris inquit tantū iuris ciuilis scire voluisse: q̄tum satis esset oratori. & Ser-
 elōquentiā tantū assumpsisse ut ius ciuile facile possit tueri. atateq; vestre: ut illorum nihil aut non se
 re multum differat. Et ego de me inq; dicere nihil est necesse de Seruio autē & tu probe dicis & ego
 dicam qd sentio. Non enim facile quem dixerim plus studiū q̄ illum: & ad dicendum: & ad omnes
 bonarum rerum disciplinas adhibuisse. nam & iisdem exercitationibus ineunte aetate fuimus: & Po-
 stea vna Rhodū ille etiam profectus est quo melior esset & doctior. & inde ut rediit videtur mihi in
 secūda arte primus esse maluisse q̄ in prima secūda. Atq; haud scio an principibus esse potuisset sed
 fortasse maluit id quod est adeptus longe omniū nō eiusdem modo aetatis: sed eorum etiā qui fuis-
 sent in iure ciuili esse princeps. Hic Brutus ain tu inquit etiam ne. Qu. Scruolae Seruū nostrum an-
 teponis. Sic enim inq; Brute existimo: iuris ciuilis magnā vsum: & apud Scruolam & apud multos
 fuisse artem in hoc vno quod nunq; effecisset ipsius iuris scientia nisi eam praeterea didisset artē quae
 doceret rem vniuersam tribuere in partes latentem explicare diffiniendo obscuram explanare inter-
 prætando: ambiguam primū videre deinde distinguere postremo habere regulam qua vera & falsa
 indicarent. & quae quibus propositis eēt quaeq; non eēt consequentia. Hic enim attulit hanc artē
 omniū artium maximam: quasi lucem ad ea quae confusae ab aliis aut respondebā aut agebant. Dia-
 lectica mihi videris diceret inquit. Recte inq; intelligis: sed adiunxit etiam & litterarum sciētiam: & lo-
 quendi elegantiam quae ex scriptis eius quorum similia nulla sunt facillime perspicere potest. Quūq;
 dicendi causa duobus penitissimis operam dedisset. L. Lucio Balbo C. Aquilio Gallo: Galli hominis
 acuti & exercitati promptam & paratam in agendo: & in respondendo celeritatem subtilitate diligen-
 tiaq; superauit. Balbi docti & eruditi hominis in vtraq; re consideratam tarditatem vicit expedie-
 sciendiq; rebus sic & habet quod vterq; eorum habuit: & expleuit quod vtriq; defuit. Itaq; ut
 Crassus mihi videtur sapientius fecisse q̄ Scruola: hic enim causas studiose recipiebat: in quibus a
 Crasso superabatur ille se consuli solebat ne qua in re inferiori esset q̄ Scruola sic Seruius absentis-
 sime quū duo ciuiles artes ac foren̄es plurimum & laudis haberent & gratiae perfecit ut altera pra-
 staret omnibus ex altera tantum assumeret quantum esset: & ad tuendum ius ciuile & ad optinendam
 consularem dignitatem satis. Tum Brutus ita prorsus inquit & antea putabam. Audiui enim nuper
 eum studiose: & frequenter sumi quū ex eo ius nostrorum pontificum qua ex parte cum iure ciuili
 cōiunctum esset vellem cognoscere & nūc meum iudicium multo magis confirmo testimonio & iu-
 dicio tuo simul illud gaudeo: q̄ & aequalitas vestra: & pares bonorū gradus & artium studiorūq; qua
 si finitima vicinitas tantum abest ab obreftatione inuidiae quae solet lacerare plerorūq; ut in ea nō mo-
 do non exulcerare vestram gratiam: sed etiam conciliare videatur. quali em̄ te erga illum perspicio: ta-
 li illum in te voluntate iudicioq; cognoui. Itaq; doleo & illius consilio & tua voce populum rhoma-
 nū carere tādū quod quū p se dolendū est tū multo magis cōsideranti ad quos ista nō translata sint:
 sed nescio quo pacto deuenierint. Hic atticus dixerā inq; a principio de rep. ut sileremus. Itaq; facia-
 mus. Nā si isto mō volum⁹ singulas res desiderare nō mō quarēdū sed ne lugēdū quidē finē repem⁹.
 Pergam⁹ ergo inq; ad reliq; & institutū ordinē psequimur. Paratus igit veniebat Crassus expectabat:
 audiebat a principio statim qd erat apud eum semp accuratū expectatōe dignus videbat: non multa
 crebra supplotio pedis vebemens & interdum irata & plena iusti doloris oratio multa & cū grauita-

te facit: quodq; difficile est idem & perornatus & perbreuis iam in altercando inuenit parem neminem versatus est in omni fere genere causarum mature in locum principium oratorum venit. Accusando sed et iam admirationem est consecutus. Defendit postea Liciniam virginem: quum annos viginti septem natus esset in eapla causa fuit eloquentissimus: orationesq; eius scriptas quasdam in partes reliquit. Voluit adolescens in colonia Narbonensi causam popularis aliquid attingere: eamq; coloniam vt fecit ipse deducere. Extat in eam legem serior vt ita dicam quam etas illa ferebat oratio. Multe deinde causa: sed ita tacitus tribunatus. vt nisi in eo magistratu coenauisset apud praconem Granium idq; nobis bis narrauisset Lucilius: triplex nesciremus fuisse. Ita prorsus inquit Brutus: sed ne de Scauro lequidem tribunatu quicq; audiuisset videor. & eum collegas Crassi credo fuisse. omnibus quidem aliis inq; magistratibus: sed trixunus anno post fuit eoq; in rostris sedente suasis seruiliam legem Crassus. Nam censuram sine Scauro gessit eum enim magistratum nemo vnq; Scauolarum petiuit: sed hanc Crassus si quum edita oratio est: quam te saepe legisse certe scio quatuor & triginta tum habebat annos: totidemq; annis mibi etate prestabat. His enim consulis eam legem suasis. quibus nati sumus quum ipse esset. Qu. C. Capione natus: & C. Laelio triennio ipso minor q; Antonius. quod igitur posui: vt dicendi latine prima maturitas in qua etate extitisset posset notari & intelligeretur iam ad summum pene esse perducta: vt eo nihil ferme quicq; addere posset nisi qui a philosophia: & a iure diuini ab historia fuisset instructor. Erit inquit. M. Brutus aut iam est iste quem expectas. nescio inq; Sed etiam. L. Crassi in consulu. pro. Qu. Capione defensione iuncta non breuis: vt laudatio: vt oratio autem breuis postrema censoris oratio qua anno duo de quinquagelimo usus est. In his omnibus inest quidam sine vlllo pblico veritatis color. quinetiam comprehensio & ambitus ille verborum: si sic periculi appellari placeat. erat apud illum contraet: & breuis: & in membra quaedam quae graeci vocant: dispartiebatur. orationem lubentius Hoc loco Brutus quandoquidem tu istos oratores inquit tantopere laudas vel lem aliquid Antonio praeter illum de ratione dicendi: sane exilem libellum: plura Crasso libuisset scribere. Quum enim omnibus memoriam sui: tum etiam disciplinam dicendi nobis reliquisset. Na. Scauro uolere dicendi elegatiam satis ex his orationibus quas reliquit habemus cognitam Et ego mibi qui dem a puericia quasi magistra fuit inquam illa in legem Capionis oratio in qua & auctoritas ornatur senatus: quo pro ordine illa dicuntur: & inuidia concitatur in iudicium & in accusatorum factionem: contra quorum potentiam populariter tum dicendum fuit multa in illa oratione grauer: multa leniter: multa aspere multa facete dicta sunt plura etiam dicta q; scripta: quod ex quibusda capitibus expofitis: nec explicatis intelligi potest. Ipsa illa censoria contra C. Domitium collegam non est oratio: sed quasi capita rerum & orationis commentarium paulo plenius Nulla est enim altercatio damorib; vnq; habita maioribus. Et vero fuit in hoc: & popularis dictio excellens Antonii gen? dicendi multo aptius iudiciis q; concionibus hoc loco ipsum Domitium non relinquo. Na & si non fuit in oratorum numero tamen pono satis in eo fuisse orationis: atq; ingenii: quo & magistratus personam & consularē dignitatem tueretur: quod idem de C. Caio dixerim: industriam in eo summam fuisse: summasq; virtutes eloquentiae tantum quod esset in rebus priuatis amicis eius in repu. ipsius dignitatis satis. Eodem tempore. M. Herennius in mediocrib; oratorib; latinis: & diligenter loquentibus numeratus est: qui tamen summa nobilitate hominem cognatione sodalitate: collegio: summa etiam eloquentia nobilitatem: & singularem potentiam magnus erat: tamen etiam eloquentiae quandam mediocritate afferebat. Eiusdem fere temporis fuit aequus romanus. C. Titius qui meo iudicio eo peruenisse videtur quo potuit fere latinus orator sine graecis litteris: & sine multo usu peruenire. Huius orationes tantum argutiarum. tantum exemplorum etiam vrbauitatis habent: vt pene Attico stilo scriptae esse videantur. Eisdem argutias in trigonias satis quidem ille acute. sed perum tragice transtulit: quem studebat imitari. L. Afranius poeta homo per argutus in fabulis quidem etiam (vt scitis) disertus. Fuit etiam. Qu. Rubrius Varro qui a senatu hostis cum C. Merio iudicatus est acer: & vehemens accusator. In eo genere sane probabilis doctus autem graecis litteris propinquus noster factus ad dicendum. Ma. Gratidius. M. Antonii per familiaris: cuius praefectus quum esset in Cilicia est interfectus qui accusauit. C. Fimbriam. M. Marii. Gratidiani patrem: atq; etiam apud socios: & latinos oratores habiti sunt Qu. Vectius vectianus e Marci quem ipse cognoui prudens: vir & i dicendo breuis. Qu. D. Sorani vicini & familiares mei non tam in dicendo admirabiles: q; docti & graecis litteris & latinis C. Rusticellus bononiensis is quidem & exercitatus: & natura volubilis. Omnium autem eloquentissimus extra hanc urbem. T. Betutius Barrus Aesculanus: cuius sunt aliquot orationes Asculi habite. Illa Romae contra Capionem nobilis sane cui orationi Capionis ore respondit Elius: qui scriptauit orationes multas: orator ipse nunq; fuit. Apud maiores autem nostros video disertissimum habitum ex Latio. L. Papyrium Fregellanum T. Gracchi. P. F. fere etate eius autem oratio e pro Fregellanis. colonisq; latinis habita in senatu. Tum Brutus. Quid igit tu inquit tribus istis externis quasi oratoribus: quid censeres inq; nisi idem quod vrbauit? praeter vnum quod non est eorum vrbauitate quadam: quasi colorata oratio. Et Brutus: qui est inquit iste tandem vrbauitatis color. nescio inq; tantum esse quenda scio. Id tu Brute iam intelliges quum in Galliam veneris audies tu quidem et verba quae

dam non tria roma: sed hæc mutari dedisciq; possunt. Illud est maius: quod in vocibus nostrorum oratorum recinuit quidam. & resonat vrbanius. Nec hoc in oratoribus apparet: sed etiam in cæteris. Ego memini. T. Tincam placentinum hominem facetissimum cum familiari nostro. Qu. Grauius præconæ dicacitate certare. Eum inquit Brutus: de quo multa Lucilius: isto ipso: sed tincam non minus multa ridicule dicentem Granius obruebat. Nescio quo sapore vernaculo: ut ego iā non mirer: illud Theophrasto accidisse. quod dicitur: quum percontaretur ex annicula quadam quanti aliquid venderet: & respondisset illa atq; addidisset boipes non pote minoris tulisse eum moleste: se non effugere hospitis species quum æratem ageret Athenis: optimeq; loqueretur. Omnium sicut opinor in nostris est quidam vrbani nomen sicut ille atticorum sonus: sed domum redeas: id est ad nostros reuertamur. Duobus igitur summis Crasso & Antonio. L. Philippus proximus accedebat: sed longo intervallo tamen proximus. Ita q; cum & si nemo intercedebat qui se illi anteferebat neq; secundum tamen: neq; tertium dixerim. Nec enim in quadrigis cum secundum uomerauerim aut tertium qui vix e carceribus exiit quum palmam iam primus acciperet. nec in oratoribus qui tantum absit a primo vix in eodem curriculo esse videatur: sed tamen erant ea in philippo: quæ sine comparatione illorum spectaret: satis magna diceret summa libertas in oratione multæ facciæ: satis creber in reperiendis: solutus in explicandis sententiis erat etiam in primis ut temporibus illis græcis doctrinis institutus in altercando cum aliquo aculeo: & maledictio factus. Horum ætati prope coniunctus: L. Cælius non tam venibilis orator q; ut nescires quid ei doceres nec enim erat indoctus nec tardus ad excogitandum: nec romanarum rerum immemor: & verbis solutus satis sed in magnos oratores inciderat eius ætas: multam tamen in operam amicis & vtilem prebuit: atq; ita diu vixit: ut multarum ætatum oratoribus implicaretur multum etiam in causis versaretur. Iisdem fere temporibus. D. Brutus is qui consul cum Mamerco fuit homo & græcis doctus litteris: & latinis Dicebat etiam. L. Scipio non imperite: Cneusq; Pompeius Sex. F. at quem numerum obtinebat nam Sextus frater eius præstantissimum ingenium contulerat ad summam iuris ciuilib: & ad perfectam geometriæ rerum stoicarum scientiam. ita minime. Et ante hoc. M. Brutus: & paulo post eum. C. Bilius homo per se magnus prope simili ratioe: summus euaserat: qui consul factus nisi in marianos consulatus: & in eas petitionis angustias incidisset. Cn. autem octauus eloquentia quæ fuerat ante consulum ignorata: in consulo multis concionibus est vebementer probata: sed ab eis qui tantum in dictum numero non in oratorum fuerunt. Iam ad oratores reuertamur. Censeo inquit Atticus: eloquentis enim videbare: non sedulos velle conquirere. Festiuit de igitur & facetiis inquam C. Iulius. L. F. & superioribus: & æqualibus suis omnibus prestitit: oratorq; fuit: minime ille quidem vebemens: sed nemo vnq; vrbanius: nemo leporis: nemo suauitate conditor. Sunt eius aliquot orationes: ex quibus sicut ex eiusdē tragœdiis leuitas eius sine neruis perspicitur potest. Eius æqualis. P. Cethegus: cui de re. satis suppeditabat oratio. Totam enim tenebat eam: penitusq; cognorat. Itaq; in senatu consulari auctoritatem assequabatur: sed in causis publicis nihil priuatis satis veterator videbatur. Erant in priuatis causis. Qu. Lucretius vispillo & acutus & iuris peritus. nam a filia aprior concionibus quæ iudicis prudens etiā. D. Annius velina: & in eius generis causis orator sane tollerabilis. In eodē genere causarum multū erat Ti. iuuentius. nimis ille quidē lentus in dicēdo: & pene frigidus: sed & callidus: & in capiēdo aduersario versutus: & preterea nec indoctus: & magna cū iuris ciuilibus intelligentia: cui auditor P. Orbos meus fere æqualis in dicēdo nō nimis exercitatus in iure autē ciuili nō inferior: q; magister fuit. Nā. T. Aufidius qui vixit ad summā senectutē volebat esse similis horū: eratq; & bonus vir: & innocēs sed dicebat parū. nec sane plus frater eius M. Vergilius qui tri. plæ. L. Syllæ imperatori diē dixit. Eius collega. P. Magius in dicēdo tñ copiosior: & oim oratorū: siue rabularū: qui & plane indoctus: aut inurbani: aut rustici etiā fuerūt: quos quidē ego cognouerim solutissimū in dicēdo: & acutissimum iudicio nostri ordinis. Qu. Sertorius equestris. C. Gorgonius. fuit etiā facilis & expolitus ad dicēdū: & vite splendore multo: & ingenio sane probabili. T. Lunius. L. filius tribunitius quo accusante. P. Sextus. Pr. de signatus: dānatus est ambitus: is processisset honoribus longius: nisi semper infirma: atq; etiā egrauitate fuisse. Atq; ego p̄dare intelligo me in eorū cōmemoratiōe versari: qui nec habiti sint oratores neq; fuerint: præteritū a me aliquot ex veteribus cōmemoratiōe: aut laude dignos: sed hoc quidē ignoratiōe. Quid em̄ est superioris ætatis: quod scribi possit de iis de quibus nulla monumenta loquantur nec aliorū: nec ipsorū. De iis autē quos ipsi vidimus neminē fere pretermittimus: eorū quos aliquādo dicentes vidimus. Volo em̄ scire in tanta: & tā vetere r. p. maximis premiis eloquentiæ ppositis: ois cupisse dicere: nū plurimos ausos esse potuisse paucos. Ego tñ ita de vno quoq; dicā: vti ne elegi posset: quæ existimē damatōre: quæ oratorē fuisse iisdē fere tēporibus: ætate inferiores Paulo q; Iulius: sed æqualis prope modū fuerunt. C. Cotta. P. Sulpitius. Qu. Varius. Cn. Pomponius. C. Curio L. fufius. M. Drusus patricius: nec vlla ætate vberior oratorū sortus fuit. Ex his Cotta & Sulpitius quā meo iudicio: tū omniū facile primas tulerunt. Hic Atticus quomodo istā di. is inquit: quā tuo iudicio tū oim: semper ne in oratore probando aut improbando vulgi iudiciū: cum intelligentiū iudicio cōgruit. An alii probant multitudinē: alii autē ab iis qui intelliguntur. Recte requiris inquam Attice sed audies ex me fortasse. quod non omnes probent. An tu inquit laborasse huic modo Bruto probaturus es. Plane inq; Attice disputationem hanc de oratore pbando aut improbando multo malim

tibi & bruto placere. eloquentiam autem meam populo pbare velim. Etenim necesse est qui ita dicat
 ut a multitudine probetur. eundem doctis probari nam quid in dicendo rectum sit. aut prauum ego
 iudicabo. si modo is sum qui id possim. aut sciam iudicare. qualis vero sit orator. ex eo quod is di-
 cendo efficiet poterit intelligi. Tria sunt enim ut quidem ego sentio quae sint efficienda dicendo. ut do-
 ceatur is apud quem dicitur. ut delectetur. ut moueatur vehementius. quibus virtutibus oratoris bo-
 rum quicquid efficiatur. aut quibus vitiis orator aut non assequatur haec. aut etiam in his labatur. & ca-
 dat. artifex aliquid iudicabit. Efficiatur autem ab oratore necne. ut bi qui audiunt ita afficiantur. ut ora-
 tor velit vulgi assensu. & populari approbatione iudicari solet. Itaque nunc de bono oratore. aut non
 bono doctis hominibus cum populo dissensio fuit. An censes dum illi viguerunt (quos ante dixi)
 non eosdem gradus oratorum vulgi iudicio & doctorum fuisse. De populo siquem ita rogauisses
 quis est in hac ciuitate eloquentissimus. in Antonio & Crasso. aut dubitaret. aut hunc alius. illi alius
 diceret. nemo ne Philippum tam suauem oratorem. tam grauem. tam facetum bis anteferet. quem nos
 met ipsi. qui hac arte aliqua volumus expendere. proximum illis fuisse diximus. Nemo perfectio (id enim
 ipsum est summi oratoris) summum oratorem populo videri. Quare tibi Antigenidas dixerit disci-
 pulo sane frigenti ad populum mihi cane & musis. Ego huic bruto dicenti ut solet apud multitudine
 nem. mihi cane & populo mi brute dixerim. ut qui audient. quid efficiatur ego etiam cur ita efficiat
 intelligam. Credit bis quae dicuntur qui audit oratorem. vera putat. assentitur. probatur fide facit ora-
 tio. Tu artifex quid queris amplius. delectatur audiens multitudo. & ducitur oratione. & quasi vo-
 luptate quadam perfunditur. quid habes quod disputes. gaudet. dolet. ridet. plorat. fauet. odit. con-
 temnit. inuidet. ad misericordiam inducitur. ad pudendum. ad pigendum irascitur. miratur sperat. ti-
 met. haec pinde accidunt. ut qui eorum adsunt mentes. verbis & sententiis. & actione tractantur. Quid
 est quod expectetur docti alicuius sententia. quod enim probat multitudo. hoc idem doctis proba-
 dum est. denique hoc specimen est popularis iudicii. in quo nunc fuit populo cum doctis intelligentibusque
 dissensio. Quia multi essent oratores in vario genere dicendi. quos vnus ex his excellere iudicatus est vul-
 gi iudicio. qui non idem a doctis probaretur. Quando autem dubium fuisset apud patres nostros eli-
 gendi. cui patroni daretur optio. quum aut Antonium optaret. aut Crassum. aderant multi alii. tamen
 utrum de his potius. dubitasset aliquis quin alter nemo. Quid adolescentibus nobis. cum esset Cot-
 ti & bortenius. num quis quo quidem eligendi potestas esset quaquam his anteponebat. Tum bru-
 tus. Quid tu inquit queris alios. de te ipso. non nequid optarent rei. quid ipse Hortensius iudicaret vi-
 tio semper tibi relinquerebat. Faciebat ille quidem inquam & mihi beniuolentia credo ductus tribuebat
 omnia. Sed ego quod de me populi sit opinio nescio. de reliquis hoc affirmo. quod vulgi opinioe disertissimi
 habiti sint. eosdem intelligentium quoque iudicio fuisse probatissimos. Nec enim posset idem Demosthe-
 nes dicere. quod dixisse antinarchum clarum poetam ferunt qui quum conuocatis auditoribus lege-
 ret eis magnam illud. quod nouistis volumus suum. & cum legentem omnes preter platonem reliquissent.
 legam inquit nihilominus. Plato enim mihi vnus instat est omnium. me illum & recte. Poema enim recon-
 ditum paucorum approbatione oratio popularis assensum vulgi debet moueri. At si eundem hunc Pla-
 tonem vnus adiutorem haberet Demosthenes. quum esset relictus a ceteris verbum facere non posset
 Quid tu Brute posses. nisi te ut Curionem. quandam concio reliquisset. Ego vero inquit ille. ut me ti-
 bi iudicem in eis etiam causis in quibus omnis res nobis cum iudicibus est. non cum populo. tamen
 si a corona relictus sum non queam dicere. Ita se inquam res habet. Ite si tibi inflata non referant
 non recipiunt. aut si auditor omnino tanquam equus non facit agendi finis faciendus est. Hoc tamen
 interest. quod vulgus interdum non probandum oratorem probat. sed probat sine comparatione
 quum a mediocri. aut etiam a malo delectatur. eo est contentus. esse melius non sentit illud quod est.
 qualecunque est probat. Tenet enim aures vel mediocres orator modo aliquid in eo. nec res vlla plus
 apud animos hominum. quam ordo. & ornatus orationis valet. Quare quis ex populo quum. Qu. Scia-
 uolam pro. M. Coconio dicentem audisset in ea causa (de qua ante dixi) quicquam positius. aut ele-
 gantius. aut omnino melius. aut expectaret. aut posse fieri putaret. Quum is hoc probare vellet. M.
 Curium quum ita heres institutus esset. si pupillus ante mortuus esset quam in suam tutelam venisset
 pupillo non nato heredem esse non posse. Quid ille non dixit de testamentorum iure de antiquis for-
 mulis. quemadmodum scribi oportuisset. si etiam filio non nato heres institueretur. Quam captio-
 sum esse populo quod scriptum esset negligi. & opinione quari voluntates. & interpretatione diser-
 torum. scripta simplicium hominum peruertere. quam ille multa de auctoritate patris sui. qui semp-
 torum. scripta simplicium hominum peruertere. quam ille multa de auctoritate patris sui. qui semp-
 ius illud esse defenderat. quam omnino multa de iure ciuili. quod omnia cum perite & scienter. tum
 ita breuiter & perspicue & satis ornate. & pereleganter diceret. quis esset in populo. qui aut expectaret. aut
 fieri posse quicquam melius putaret. At uero ut contra Crassum ab adolescente delicto. qui in littore abu-
 scalam reperisset. ob eam rem edificare nauem concupiuisset exorsus est similiter Sexuolam ex vino
 scalam captiuis delectauit. aiosque omnes qui aderant in bilaritate a seueritate traduxit. quod est vnum ex
 generis sententiarum delectauit. aiosque omnes qui aderant in bilaritate a seueritate traduxit. quod est vnum ex
 tribus quod dixi. ab oratore effici debere. deinde hoc voluisse eum qui testamentum fecisset hoc sensisse. quo-
 quo modo filius non esset qui in sua tutela venisset siue non natus siue ante mortuus Curius haeres ut

esset. ita scribere plerisque & id valere. & valuisse semper. hæc & multa eiusmodi dicens fidem faciebat. quod est ex tribus oratoris officiis. alterque deinde æquum bonum testamentorum sententias volutatesque tutatus est. quanta esset in verbis captio quam in ceteris rebus. tum in testamentis. si negligenter voluntates. quantam sibi potestiam scæuola assumeret. si nemo auderet testamentum facere postea nisi de illius sententia. hæc quæ grauiter. tum ab exemplis copiose. tum varie. tum etiã ridicule & facile explicans. eam admirationem. assensionemque comouit. dixisse ut contra nemo videretur. hoc erat oratoris officium partitione. terciũ genere maximũ. hic ille de populo iudex qui separatim alterum ad miratus esset idem audito altero iudicium suum contemneret. At uero intelligens & doctus audies scæuolam sentiret esset quoddam vberius dicendi genus. & ornatiũ. ab utroque autem causa perorata si quæretur vter præstaret orator. nunquã profecto sapientis iudiciũ a iudicio vulgi discreparet. Qui præstat igitur intelligens imperito magna re a difficili. siquidem magnũ est scire quibus rebus efficiatur. amittaturue dicendo illud quicquid est. quod aut effici dicendo oportet. aut amitti non oportet. Præstat etiam illo doctus auditor indocto quod sæpe quæ oratores duo aut plures populi iudicio præbant. quod dicendi genus optimũ sit intelligit. Nam illud quod populo non præbatur. ne intelligenti quidem auditori probari potest. Ut enim ex neruorum sono in fidibus quæ sciẽter ei pulsi sunt intelligi solet. sic ex animorum motu cernitur. quid tractandis his præstet orator. Itaque intelligens dicendi eximiatorem non assidens. & attente audiens sed vno aspectu & præteriens de oratore sæpe iudicat. Videret ostentatorem in dicem loquentem cum altero. nonnunquã etiam circulantem mittentem ad boras quæsitorem. ut dimittat rogantem. intelligit oratorem in ea causa nõ adesse qui possit animis iudicũ admouere. vterque rationem. tanquã fidibus manũ. Idem si præteriens aspexerit. erectos intuentes iudices. ut aut doceri de re. idque etiam vultu præbare videant. aut ut a eum cantu aliquo. sic illos viderit oratione quasi suspensos teneri. aut id quod maxime opus est misericordia. odio. motu animi aliquo perturbatos esse vebementius. ea si præteriens (ut dixi) aspexerit. si nihil audierit. tamen oratorem versari in illo iudicio. & opus oratoriũ fieri. aut præfectum iam esse. præfecto intelligit. Quæ hæc deseruisse vterque assensus est. & ego tanquã de integro ordinans. Quãdo igitur inquit a Cotta & Sulpicio hæc omnis fluxit oratio. quæ hos maxime iudicio illosque hominũ. & illius ætatis dixisse præbatur reuertar ad eos ipsos tum reliquos. ut institui deinceps persequar. Quoniã ergo oratorum bonorum (hos enim quærimus) duo genera sunt Vnum attenuate præstet. Alterum sublate. ampleque dicentium. & si id melius est quod splendidius. & magnificentius. tamen in bonis omnia quæ summa sunt. iure laudant. sed cauenda est pressio illi oratori inopia. & ieiunitas. Amplo autem inflatum. & corruptum orationis genus. Inueniebat igitur acute Cotta dicebat pure. ac solute. & ut ad infirmitatem laterum præstentem contentione omnem remiserat. sic ad viriũ imbecillitatem dicendi accomodabat genus. Nihil erat in eius oratione nisi sincerum. nihil nisi sicum. atque sanum. illudque maximũ quod quæ contentione orationis flectere animos iudicum vix posset. nequomnino eo genere dicere tractando tamen impellebat ut idem faceret a se commoti. quod a Sulpicio concitati. Fuit enim Sulpicius vel maxime quos quidem ego audiuerim grandis. & ut ita dicam Tragicus orator. Vox quæ magna. tum suavis & splendida. gestus & motus corporis ita venustus. ut tamen ad forum nõ ad scenam institutus videretur. Incitata & volubilis. nec ea reducens. tamē nec circumfluens oratio. Crassum hic volebat imitari. Cotta malebat antoniũ. sed ad hoc vis aberat antonii Crassi ab illo lapsos. O magnã inquit artem brutus. siquid istis quæ summi essent oratores duæ res maxime altera alteri defuit atque in his oratoribus illud animaduertendũ posse esse summos. qui inter se sunt dissimiles. Nihil enim tam dissimile quã Cotta Sulpicio & vterque equalibus suis plurimũ præstitit. Quare hoc doctoris intelligentis est videre quo ferat natura sua quæque. & ea duce vterque sic instituit. ut Isocratem in acerrimo ingenio Theopompi. & leuissimo ephori dixisse traditum est. alteri se calcaria adhibere. alteri frenos. Sulpicii orationes quæ feruntur. eas post mortem eius scripsisse. P. Canutius putatur equalis meus. homo extra nostrũ ordinem. o meo iudicio disertissimus. Ipsius Sulpicii nulla oratio est. sæpeque ex eo audiui. quæ se scribere neque consueuisse. neque posse diceret. Cotte pro se lege varria que inscribitur eam. L. aelius scripsit Cotte rogatu. Fuit is omino vir egregius. & eques romanus. cum primis honestus. idemque eruditissimus. & grecis literis & latinis antiquitatibus nre. & in inuentis rebus. & in actis scriptorum veterum. litterate penitus quam scientiam varro noster acceptam ab illo. auctamque per sese. vir ingenio prestans. omni que doctrina. pluribus & illustrioribus litteris explicauit. sed idem Aelius stoycus voluit. orator autem. nec studuit vni. nec fuit. scribebat tamen orationes quas alii diceret. ut Qu. Metello. F. ut Qu. Cæpione. ut Qu. Pompeio Ruffo. quãque is etiam ipse scripsit eas. quibus pro se est usus sed non sine aelio. His enim scriptis etiam ipse interfui quæ essem apud aeliũ adolefcens. eumque audire perstudiose solebam. Cottam autem miror summũ ipm oratorem. minimeque ineptũ Aelianas leuis orationunculas voluisse existimari suas. His duobus eiusdem ætatis annis numerabatur nemo tercius sed mihi placebat Pomponius maxime vel dicam minime displicebat. locus erat omnino in maximis causis præter eos (de quibus supra dixi) nemini propterea quod Antonius qui maxime expetebatur facilis in causis recipiendis erat. fastidiosior Crassus sed tamen recipiebat. horum qui neutrum habebat confugiebat ad philippum fere. aut ad cesarem. cotta Sulpicius expetebantur. ita ab his sex patronis cause illustres agebantur. neque tam multa quæ nostra ætate iudicia fiebant. neque hoc quidem nũc fit. ut cause singule defenderentur a pluribus quo nihil est viciusius. Respondemus iis quos non audiui in quo primũ sepe aliter est dictũ. aliter ad nos relatum. deinde

magni interest coram videre me quemadmodum aduersarius de quacunque re asseneret, maxime autem quemadmodum quae res audiat, sed nihil viciusius, quam quod unum corpus debeat esse defensionis nasci de integro causam quam sit ab altero perorata. Omnia enim causarum, unum est naturale principium una peroratio, reliquae partes, quasi membra suo quocunque loco notata suam vim & dignitatem tenent. Quod autem difficile sit in longa oratione non aliquando aliquid ita dicere, ut sibi ipse non conveniat, quam to difficilius cauere nequid dicas quod non conveniat eius orationi, qui ante te dixerit, sed quia & labor multo maior est totam causam quam partem dicere. Et quia plures inveniuntur gratiae si uno tempore dilius etatis tertius Curio, quia splendidioribus fortasse verbis utebatur, & quia latine non pessime loquebatur, vso credo aliquo domestico, nam litterarum admodum nihil sciebat, sed magni interest, quos quisque audiat quotidie domi, quibus cum loquatur a puero, quemadmodum patres pedagogi matres etiam loquuntur. Legimus epistolas corneliae matris Gracchorum, apparet filios non tam in gre-mio educatos, quam in sermone matris. Auditus est nobis laelia, C. filia saepe sermo. Ergo illa prius elega-tia tinctam vidimus & filias eius mutias ambas quarum sermo mihi fuit notus & neptes licinias, quos nos quidem ambis, hanc vero Scipionis etiam tu Brute credo aliquando audisti loquentem. Ego ve-ro ac lubenter inquit brutus, & eo lubentius quod L. Crassi erat filia. Quid Crassum inquit illum censeres istius liciniae filium Crassi testamentum qui fuit adoptatus, summo iste quidem dicitur ingenio fuisse inquit. Et vero hic Scipio collega meus, mihi sane bene & loqui videtur, & dicere. Recte inquam iu-dicamus, Scipione & Crasso, & de tribus pauiis. Qu. Metello, cuius quatuor filii, P. Scipione qui ex dominatu Ti. Gracchi priuatus in libertatem, r. p. vindicauit. Qu. Sexuola augure, qui peritissimus iuris idemque percomis est habitus. Jam duos abauos quam est illustre nomen, P. Scipionis qui bis con-sul fuit, qui est Corculum dictus, alterius omnium sapientissimi, C. Laeli. O generosam inquit stirpem & ta-tiam. Similiter igitur suspicor ut conferam parua magnis, Curionis, & si pupillus relictus est patrio fu-illud instituto puro sermone assuefactam domum & eo magis hoc iudico quod neminem ex istis quidem qu-aliquo in numero fuerunt, cognoui in omni genere honestarum artium tam indoctum, tam rudem: nullum ille poetam nouerat, nullum legerat oratorem nullam memoriam antiquitatis collegerat, non publicum ius, non priuatum & civile cognouerat, quod id quidem fuit etiam in aliis & magnis quidem oratoribus, quos parum bis instructos artibus vidimus, ut Sulpitium, & Antonium. Sed ei tamen unum illud habebant dicendi opus elaboratum, idque quod constaret ex quinque notissimis partibus, nemo in aliqua parte eorum omnino nihil poterit. In quacunque enim una plane claudicaret orator esse non posset, sed tamen alius in alia excedebat, magis reperiebat quid dici opus esset, & quomodo praeparare & quo lo-co locari, memoriaque ea compehenderebat. Antonius autem excellebat actione, erant ei quaedam, & his pa-ria cum Crasso, quaedam ea etiam superiora. At Crassi magis enitebat oratio nec vero Sulpitio, neque Cotta dicere possumus, neque cuius bono oratori rem ullam ex illis quinque partibus plane atque omnino defuisse. Itaque in Curione hoc verissime iudicari potest, nulla re una magis oratorem commendari, quam verborum splendore, & copia: Nam qui tardus in cogitando, tamen in instruendo dissipatus fuit, Reliqua duo sunt, agere, & meminisse in utroque Caccinno irridendum commouebat, Motus erat is, quem & C. Lulius in perpetuum notauit: quoniam ex eo in utraque partem toto corpore vacillante quassuit, quos lo-queretur elintere, & Cn. Sicinius homo impurus, sed admodum ridiculus, neque aliud in eo oratoris si-mile quicquam, is qui et plerumque Curione & Octavio com-paraui, pduxisset, Curioque multa dixisset se dote, Cn. Octavio collega, qui deinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolore artuum delibutus, nonquam inquit Octavio collega tuo gratias referes, quod nisi se suo more iactauisset hodie te istic musca comedisset. Me-moria autem ita fuit nulla, ut aliquoties tria quod proposuisset, aut quartum adderet, aut tertium quereretur in iudicio priuato vel maximo, quoniam ego per Ticina cotte porauissem ille contra me, per Seruio Neuiro dice-ret, subito totam causam oblitus est, idque veneficiis, & cationibus Ticinae factum esse dicebat. Magna haec is memoris ingenii signa, sed nihil turpius: quam quod etiam in scriptis obliuisceretur, quod paulo ante posuisset, ut in eo libro ubi se exentem a senatu, & cum patre nostro, & cum Curino filio colloquentem facit, quoniam sena-tum Cesar confabulauisset, omnis ille sermo ductus est percontatione filii, quod in senatu esset actum. In quo multis verbis quoniam inueheretur in Cesare curio, disputatioque esset inter eos: ut est consuetudo dialogo-rum, quoniam sermo esset institutus senatu missio, quem senatum Cesar confabulauisset, reprehendit eas res, quas idem Cesar anno post, & deinceps reliquis annis administrauisset in Gallia, tum brutus ad-mirans, tantam ne fuisse obliuionem, inquit in scripto praesertim ut ne legens quidem unquam senserit quoniam tum flagitium commisisset. Quid autem inquam brute stultius, quam si ea vitupare volebat, quae vitupauit, non eo tempe instituere sermonem, quoniam illarum rerum iam tempora preterissent, Sed ita totus errat, ut in eo-dem sermone dicat in senatu se cesare consule non accedere, sed id dicat ipso consule, cogens e senatu. Iam qui hac parte animi, quae custos est ceterarum ingenii partium tam debilis esset, ut ne in scripto qui-tem, Itaque quoniam ei nec officium deesset, & flagraret studio dicendi prope ad eum causae deferebantur, Orator autem viuis equalibus eius proximis optimis numerabat, propter verborum bonitatem (ut ante dixi) & expeditam ac profluentem quodammodo celeritatem. Itaque eius orationes aspiciendas tamen censeo:

sunt ille quidem languidiores, verumtamen possunt augere, & quasi alere id bonum, quod in illo me-
diocriter fuisse concedimus, quod habet tantam vim, ut solum sine aliis in Curione speciem orato-
ris alicuius effecerit. Sed ad instituta redeamus. In eodem igitur numero eiusdem ætatis, C. Carbo
fuit illius eloquentissimi viri filius, non satis acutus orator, sed tamē orator numeratus est. Erat in
verbis gravitas & facile dicebat, & auctoritatem naturalem quandam habebat oratio. Acutior, Qu.
Varrius rebus inveniēdis, minus nec verbis expeditus, fortis vero actor & vebemēs, & verbis nec
inops, nec abiectus, & quem plane oratorem dicere auderes. Cn. Pomponius lateribus pugnās, in-
citans animos, acer acerbis criminofus, multū ab iis aberat. L. Fufius tamen ex accusatione, M. Ag-
liū diligentia fructum caperat. Nam, M. Drusum tuū magnum auiculum gravem oratorem ita dū
caxat quū de rep. diceret, L. autem Lucullū etiam acutum, patremq; tuū brute, iuris quoq; & publici
& priuati sane peritum. M. Lucullum, M. Octaviū, Cn. filios, qui tū auctoritate dicendos valuit, ut
legem sempronii frumentariam populi frequentis suffragiis abrogauerit. Cn. Octaviū, M. Fufium
M. Catonē prēm. Qu. etiam catullum filiū abducamus ex acie, i. a iudiciis & in p̄sidiis, r. p. cui facile
satisfacere possunt collocemus. Eodem, Qu. cepionem referre, nisi nimis equestri ordini deditus a se
natu discedisset. Cn. carbonē, M. Mariū, & ex eodem genere cōpluris minime dignos, elegantis cō-
uentus auribus aptissimos cognoui, turbulentis contionibus quo in genere ut in iis p̄urbem æta-
tum ordinem, nup. L. Quintius fuit aptior, etiam Palicanus auribus imperitor. Et qm̄ huius gene-
ris facta mentio est, seditiosos omniū post Gracchos, L. Appuleius saturnius eloq̄ntissimus visus
est, magis ipe tamē & motu, atq; ipso amictu capiebat homines, qui aut dicendi copia, aut mediocri-
te prudentia. Longe autem post natos homines improbiſsimus, C. Seruilius glauca, sed pacutus,
& callidus cum primisq; ridiculus, ridiculus is ex summis, & fortuna, & vitæ sordibus, in p̄tura cōf-
factus esset, si ratonem eius habere licere iudicatū esset. Nam & plābem tenebat & æquestrem ordi-
nem beneficio legis deuinxerat. Is prator eodem die quo saturnius tri. pla. Mario: & Flacco conf.
publice ē interfectus, homo simillimus atbeniensis hyperboli, cuius improbitatē veteres atcorum
comedie notauerūt, quos sex Titius cōsecutus, homo loquax sane & satis acutus, sed tam solutus
& mollis in gestu, ut saltatio quædam nasceret, cui saltationi Titius nomen esset. Ita cauendū est ne
quid in agendo, dicendoue facias, cuius imitatio rideatur. Sed ad paulo superiore ætatem reuerti su-
mus, nūc ad eam de qua aliquātum locuti sumus reuertamur. Cōiunctus igit̄ Sulpitii ætati, p. Anti-
stius fuit rabula sane p̄babilis: qui multos quū tacuisset annos, neq; contenti solū, sed irrideri etiam
solutus esset, in tribunatu primū contra, C. Iulii illā consulationis petitionē extraordinariam veram cau-
sam agens ē probatus, & eo magis q̄ eandem causam quū ageret, eius collega ille ipe Sulpitius, hic
plura & acutiora dicebat. Itaq; post tribunatum primo multæ ad eum causæ, deinde omēs maxime q̄
cunq; erāt deferrebātur. Rem, videbat acute, cōponebat diligenter, memoria valebat. Verbis non ille
quidem ornatis utebatur, sed tū non abiectis. Expedita aut erat, & p̄facile currens oratio, & erat eius q̄
dem tanq; habitus nō inurbanus. Actio paulo quū vicio vocis, tū etiā ineptiis claudicabat. Hic tem-
poribus floruit bis qbus inter p̄fectionē reditumq; L. Syllæ sine iure fuit, & sine vlla dignitate resp.
hoc etiā autē magis p̄batur, q̄ erat ab oratoribus qdam in foro solitudo. Sulpitius occiderat. Cor-
ta aberat & Curio viuēbat, e reliquis patronis eius etatis erat p̄ximus, L. Syfenna doctus vir & studiis optimis
vtrūq; facile supabat. Inferioris autem etatis erat p̄ximus, L. Syfenna doctus vir & studiis optimis
deditus bene latine loquens, gnarus reip. nō sine facetiis sed neq; laboris multi, nec satis versatus in
causis, interiectusq; inter duas etates Hortensii & Sulpitii, nec maioris consequi poterat, & minori
neceſſe erat cedere. Huius omīs facultas ex historia ipsius p̄spici potest, q̄ quum facile omnes vincat
superiores: tum indicat, tamen quātum abſita summo, q̄q; genus hoc scriptionis nondum sit satis
latinis litteris illustratum: nāq; Hortensii admodum adoleſcentis ingenium, ut Phidie signum simul
aspectum, & p̄batum est. Is, L. crasso Qu. Scæuola cof. primum in foro dixit, & apud boſipos qdem
cōsules, & quum eorū qui auferunt, tum ipſorū consulum, q̄ ois intelligentia anteibant, iudico disces-
sit p̄batus. Vñ. xx. annos natus erat eo tpe. Est autē, L. Paulo, C. Marcello, conf. mortuus ex quo vi-
demus cum in p̄sonorū numero annos quatuor & xl. fuisse hoc de oratore paulo post plura dicem⁹.
Hoc autem loco volumus ætatem in disparē oratorū etatē includere, quāq; id quidem omnibus vſu
venire neceſſe fuit, quibus paulo lōgiōr vita cōtigit, ut & quum multo maioribus natu quā essent ipſi
& cum aliquāto minoribus cōpararent, ut Accius iisdem edibus, ait se & Pacuuium docuisse fabulā,
qua ille, xxx. ipe, xxx. annos natus esset. Sic Hortensius nō cum suis cōlibus solum sed & mea cum
etate, & cū tua brute, & quum aliquāto supiore cōiungitur. Siqdem & crasso viuo dicere solebat, & ma-
gis iam etiam vigeat. Antonio & cum philippo iam sene p̄ Cn. pompeii bonis dicente, in illa causa
adolescēs quum esset, princeps fuit, & in eorū quos ini Sulpitii etate posui numeq; facile peruenerat, &
suos inter equales, M. Pisonē, M. Crassum, Cn. lentulum, P. Lētulum surrā longe p̄stitit, & me ado-
lescētem nactus octo annis, minorē q̄ erat ipe multos annos in studio eiusdē laudis exercuit, & tecū
simul, sicut ego, p̄ multis, sic ille p̄ appio Claudio dixit: paulo ante mortē. Vides igit̄ ut ad te oratore
brute peruenerimus, tam multis inter nostros tuumq; initium dicēdi interpositis oratoribus, ex q-
bus quoniam in hoc sermone nostro statui nemiuē eorum, q̄ viuerent nominare, ne nos Curio suis
eligeretis ex me quid de quoq; iudicare, eos q̄ iam sunt mortui nominabo. Tum Brutus, Non ē in-
quit ista causa, quam dicis: quamobrem de iis qui viuunt niibi velis dicere. Quenam igitur inquam

est: vereri te inquit arbitror: ne p nos hic sermo tuus emanet: & si tibi succenseant quos pterieris. Quid vos inquam tacere nō poteritis? Nos quidem inquit facillime: sed tamen te arbitror malle idipsum tacere quam taciturnitatem nostram experiri. Tum ego: vere inquam tibi Brute dicam: nō me existimaui in hoc sermone vsq ad hanc aetatem esse venturum: sed ita traxit ordo aetatum orationem: vt iam ad minoris etiam puenerim. Interpone igit inquit: si quos videf: deinde redeamus ad te & ad Hortensium: de me alii dicent si qui volent. Minime vero inquit: nam & si me facile omni tuo sermone tenuisti tñ is mibi longior videtur: quod ppro audire de te: nec vero de tam de virtutibus dicendi tuis: quā quū omnibus: tum certe mibi notissime sunt: quam q gradus tuos & quasi pcessus dicendi studio cognoscere. Geref inquam tibi mos: qm me nō ingenii pdicatorem esse vis sed laboris mei. Verum interponam vt placet alios: & a. M. Crasso qui fuit aequalis Hortensii exordiar. Is igitur mediocritur a doctrina instructus: angustius etiam a natura: labore & industria: & quod adhibebat ad obtinendas causas: curam etiā & gratiam in principibus patronis aliquot annos fuit. In huius oratione sermo latinus erat verba non abiecta. res compositae diligenter: nullus flos tamen neq lumen vllum: animi magna vocis parua cōtentio: omnia fere vt similiter atq vno modo dicerentur. Nam huius equalis & inimicus. C. Fimbria nō ita diu iactare se potuit: qui omnia magna voce dicens: verborū sane bonorum: cursu quodam incitato ita furebat tamen: vt mirare tam alias res agere populum: vt esset insano inter disertos locus. Cn. autem Lentulus multo maiorem opinionem dicendi actione faciebat quam quāta in eo facultas erat: qui quū esset nec pacutus: qm & ex facie & ex vultu videbatur: nec abundans verbis: & si falleret in coipso: sic in teruallis exclamationibus: voce suam & canora: admirando irridebat: calebat in agendo: vt ea quae desic Lentulus ceterarū virtutū dicēdi mediocritate aēde occultauit in quā excellēs fuit. Nec multo secus P. Lentulus: cuius & excogitandi & loquendi tarditate tegebat fortune dignitas: corporis motus plenus & artis: & venustatis vocis & suauitatis & magnitudo: sic in hoc nihil prater actionem fuit. Cetera etiam minora qm in superiore. M. Piso quicquid habuit ex disciplina: maximeq ex omnibus qui ante fuerunt: graecis doctrinis eruditus fuit. Habuit a natura genus quoddam acuminis quod etiam arte limauerat: qd erat in repbendendis verbis versutū & solers: sed saepe stomachosum: nonnunq frigidum: interdum etiam facetum. Is laborem quasi cursum forensem diutius nō tulit: q & corpore erat infirmo & hominū ineptias ac stulticias quae deuoranda nobis sunt nō ferebat: iracundiusq respuebat: siue morose vt putabatur: siue ingenio liberoq fastidio. Is quum satis florisset adolescens: minor haberi est coeptus postea: deinde ex vrginum iudicio magnam laudem est adeptus: & eo tempore quasi reuocatus incursum tenuit locum tam diu q ferre potuit laborem postea quantum detraxit & studio: tantum amisit ex gloria. P. Murena mediocri ingenio: sed magno studio rerum veterum litterarum & studiosus & nō imperitus: multae industrie & magni laboris fuit. C. Censorinus graecis litteris satis doctus: quod proposuerat explicans expedite: non inuenustus actor sed iners & inimicus fori. L. Turius paruo ingenio: sed multo labore quoquo modo poterat: saepe dicebat. Itaq & pauce centurie ad consulatū defuerunt. C. Ciceronem auctoritate semper eguit: sed fuit patronus prope modum diligentissimus huius si vita. si mores: si vultus deniq non omnem commendationem ingenii euerteret: maius nomen in patris fuisse non erat abundans nō inops tamen non valde nitens non plane horrida oratio: vox: gestus: & omnis actio sine lepore. at inueniendis: componendisq rebus mira accuratio. vt facile in vllō diligentem maioremq cognouerim: sed eam vt citius veteratorem quam oratoriam diceret. hic & si etiam in publicis causis probabatur. tamē in priuatis illustriorem obtinebat locum. C. deinde piso statarius: & sermonis plenus orator. minime ille quidem tardus in excogitando. verumtamen vultu & simulatione multo etiam acutior quam erat videbatur. Nam eius aequalis. M. Glabrio bene institutum Scædo: in existimando admodum prudens. toto genere perurbanus. Meus autem aequalis. Cn. Pompeius vir ad omnia summa natus: maiorem dicendi gloriam habuisset: nisi eum maioris gloriae cupiditas ad bellicas laudes abstraxisset: erat oratione satis amplius: rem prudenter videbat. Actio vero eius habebat & in voce magnum splendorem: & in motu summam dignitatem. Noster item equalis. D. Syllanus victor tuus studii ille quidem habuit non multum: sed acuminis & orationis satis. Q. Pompeius. A. F. qui Bitbynicus dictus est biennio quam nos fortasse maior summo studio dicēdi: multaq doctrinam studiis: exercitationibusq coniunctus: huius actio nō satis commendabat orationem: in hac enim satis erat copia: in illa autem leporis parum. Erat eius aequalis. P. Antronius voce pacuta atq magna: nec aliare vlla pbabilis. Et. L. Octavius reatinus: qui quū multas iam causas diceret adolescens est mortus. is tñ ad dicendum veniebat magis audacter quam parate: & C. Stasenus qui seipse adoptauerat: & de Staieno Elum fecerat: seruico quodā & petulanti & furioso genere dicendi: quod quia multis gratū erat: & probabatur: ascendisset ad honores nisi in facinore manifesto deprahesus poenas legibus: & iudicio dedisset. Fodem tempore. C. L. Capasii fratres fuerunt: qui multa opera ignoti homines & repenti quaestores celeriter facti sunt oppidano quodam & incondito genere dicendi. Addamus buc etiaz nequem vocalem pterisse videamur. C. Cosconium calidanum: qui nullo acumine eam tamen verborū copiam si quam habebat praebebat populo cum multa concursatione magnoq clamore: quod idem fa-

LIBER

diebat Qu. Arrius qui fuit. M. Crassi quasi secundarum. Is omnibus exemplo debet esse quantum in hac urbe polleat: multorum obedire temporibus: multorumque vel honori vel periculo servire. His enim rebus infimo loco natus: & honores & pecuniam & gratiam consecutus: etiam in datronorum sine doctrina sine ingenio aliquem in numerum pervenerat: sed ut pugiles in exercitatu etiam si pugnos & plagas olim-piorum cupidi ferre possunt: solem tamen saepe ferre non possunt: sic ille quum omni iam fortuna preperfunctus labores etiam magnos excipisset: illius iudicialis anni severitatem quasi sole non tulit. Tum Atticus. Tu quidem de fece inquit bauris: idque iam dudum: sed tacebam hoc vero non putabam te usque ad Staienos & Antronios esse venturum. Non puto inquam existimare te ambitione me labi: quippe de mortuis: sed ordinem sequens in memoriam notam & aequalem necessario incurro. Volo autem hoc per spici omnibus coquisitis: qui in multitudine dicere ausi sunt: memoria quidem indignos per paucos. Verum qui omnino nomen habuerint: non ita multos fuisse: sed ad sermonem institutum revertamur. T. Torquatus. T. filius & doctus vir ex Rhodia disciplina Molonis & a natura ad dicendum satis solutus atque expeditus: cui si vita suppeditauisset sublato ambitu consul factus esset: plus facultatis habuit ad dicendum quam voluntatis. Itaque studio huic non satisfecit: officio vero nec in suorum necessariorum causis: nec in sententia senatoria defuit. Etiam M. Pontidius municeps noster: multas priuatas causas attituit: celeriter sane verba voluens nec bebes in causis: vel dicam plus etiam quam non bebes: sed exseruiscens in dicendo stomacho saepe iracundiaque vebementius ut non cum aduersario solum sed etiam quod mirabile esset cum iudice ipso cuius delinctor esse debet orator: iurgio saepe contenderet. M. Messala minor natu quam nos nullo modo inops: sed non nimis ornatus genere verborum: prudens acutus: minime incautus: patronus in causis cognoscendis componendisque diligens magni laboris: multae opere: acularumque causarum Duo etiam Metelli Celer. & nepos nihil in causis versatus: nec sine ingenio: nec indoctus: hoc erant popolare dicendi genus assecuti. C. autem Lentulus Marcellinus nec vniquam indifertus. & in conspectu peloquevis visus est non tardus sententiis: non inops verbis: voce canora: facetus satis. C. Memius. L. filius perfectus litteris: sed graecis fastidiosus: sane latinarum argutus orator: verbisque dulcis: sed fugiens non modo dicendi: verum etiam cogitandi laborem: tum sibi de facultate detraxit: quantum imminuit industriae. Hoc loco brutus: quam vellem inquit etiam de his oratoribus qui bodie sunt: tibi dicere luberet & si de aliis minus de duobus tamen quos a te scio laudari solere. Caesare & Marcello: audirem non minus libenter quam audiui de his qui fuerunt. Cur tandem inquam an expectas quid ego iudicem de istis: qui tibi sunt aequae ac notae mihi: Mihi mebercule inquit Marcellus est notus. Caesar autem parum: illum enim saepe audiui: hic quum ego iudicare iam aliquid possem affuit. Quid igitur de illo iudicas quem saepe audisti: quid censes inquit: nisi id quod habiturus es similem tui: Ne ego inquam si ita est velim tibi eum placere quam maxime. Atque ita est inquit & vebementer placet nec vero sine causa: nam & didicit: & omisissis ceteris studiis vniuersum id egit: seseque quotidianis commendationibus accerrime exercuit. Itaque & lectis utique verbis & frequentibus & splendore vocis: dignitate motus sit speciosum & illustre quod dicitur. Omniaque sic suppetunt ut ei nullam deesse virtutem oratoris putem: maximeque laudandus est qui hoc tempore ipso quum liceat in communi nostro: & quasi fatali malo consoleretur: quum conscientia optime mentis: tum etiam usurpatione & renouatione doctrinae. Vidi enim Mitylenis nup virum: atque ut dixi vidi plane virum. Itaque quum eum antea tui similem in dicendo viderim: tum vero nunc a doctissimo viro: tibi ut intellexi amicissimo Cratippo instructum omni copia: multo videbam similiorem. Hic ego & si inquam de optimi viri nobisque amicissimi laudibus libenter audio: tamen incurro in memoriam communiu miseriarum: quarum obliuionem quereus hunc ipsum sermonem perduxit longius. Sed de Caesare cupio audire: quid tandem Atticus iudicet: Et ille per dare inquit tibi constat ut de his qui nunc sunt nihil velis ipse dicere: & berde si sic ageres: ut de his egisti qui iam mortui sunt neminem ut permitteres: nam tu in multos Antronios & Staienos incurres. Quare siue hac turbam effugere voluisti: siue veritatem ne quis se aut peritum aut non satis laudatum qui possit de Caesare tamen potuisti dicere plerumque cum & tuum de illi ingenio notissimum iudicium eest ne illi de tuo obscurum. Sed tamen Brute inquit Atticus de Caesare & ipse ita iudico: & de hoc bui generis acerrimo existimatore saepe pissime audio illum omnem fere oratorum latine loqui elegantissime: nec id solum domestica consuetudine: ut dudum de Laeliorum & Mutiorum familiis audiebamur: sed quod id quoque credo fuisse tamen ut esset perfecta illa bene loquendi laus multis litteris: & his quidem recoditis & exquisitis: summoque studio & diligentia est consecutus: quin etiam in maximis occupationibus ad te ipsum inquit in me intuens de ratione latine loquendi accuratissime scripserit: & primo quae in libro dixerit verborum dilectum originem esse eloquentiae: tribueritque mi Brute huic nostro qui me de illo maluit quod se dicere laudem singularem. Nam scripsit his verbis quum hunc nomine esset affatus: ac si cogitata per dare eloqui possent: nonnulli studio & usu elaborauerunt: cuius te poene principem copiae atque inuentorem bene de nomine: ac dignitate populi Romani meritum esse existimare debemus: hunc facile & quotidianum nouis sermonem: nunc per relicto est habendum. Tum Brutus: Amice mebercule inquit: & magnifice te laudatum puto: quem non solum principem atque inuentorem copiae dixerit: quae erat magna laus: sed & bene meritum de per rationem nomine & dignitate: quo enim vno vincebatur a victa gratia: id aut ereptum illis est: aut certe nobis cum illis concitatum. Hanc autem inquit gloriam: testimoniumque Caesaris tuae quidem supplicationi non solum: sed triumphis multorum antepono. & recte quidem inquam Brute: modo sit hoc Caesaris iudicium: non beniuolentiae testimonium: plus enim certe attulit huic populo dignitatis quicquid est ille si modo aliquis est: qui non il-

lustrauit modo. sed etiam genuit in hac urbe dicendi copiam quod illi qui iugurum castella expugnauerunt ex quibus multi sunt ut scitis triumphi. Verum quidem si audire volumus omissis illis diuinis consiliis quibus saepe constituta est impatorum sapientia. salus ciuitatis. aut belli. aut domi multo magnus orator prestat minutis impatoribus. At potest plus impator. quis negat. sed tamen non metuo ne mihi accametis. est autem quod sentias dicendi liber locus. Malim mihi. L. crassi vnam. M. Curio diem. quod castellanos triumphos duos. At plus interfuit reipublice. castellum capi ligurum quod bene defendi causam. M. curii. credo. Sed attheniensium quoque plus interfuit firma testa in domiciliis habere. quod M. nerux signum ex ebore pulcherrimum. tamen ego me probidiam esse mallem quam vel optimi fabri tignarium quare non quem quisque possit. sed quati quisque sit. ponderandum est. praesertim quum pauci pingere egregie possint. aut fingere. oparii autem aut baiuli deesse non possunt. Sed perge pomponi de Caesare. & redde quae restant. Solus quidem inquit ille & quasi fundamentum oratoris vides elocutionem emendatam & latinam. cuius penes quos laus adhuc fuit. non fuit rationis aut scientie. sed quasi bone consuetudinis. Mitto. C. Laelium. P. Scipionem. atque istius ista fuit laus tanquam innocentiae sic latine loquendi nec omnium tamen. nam illos aequales Caesarem & Pacuium male locutos videmus. sed omnes tum fere qui nec extra urbem hanc vixerant. nec eos aliqua barbari indomestica infuscauerat recte loquebatur. sed hanc certe rem deteriore vetustas fecit. & Roma & in Graecia. Confluxerunt. n. atthenas. & in hanc urbem multi inquinatae loquentes ex diuersis locis. quo magis expurgandus est sermo & adhibenda quam obruta ratio. quae mutari non potest. nec utendum prauissima consuetudinis regula. T. Flaminium. quum Qu. Metello consul fuit. pueri vidimus. Existimabatur bene latine. sed litteras nesciebat. Catullus erat ille quidem minime indoctus. ut a te paulo est antedictum sed tamen suauitas vocis & lenis appellatio litterarum bene loquendi famam confecerat. Cotta quia se valde dilatandis litteris a similitudine graece loquutionis abstraxerat. sonabatque contrarium Catullo subagreste quiddam planeque subrusticum. Alia quidem quasi inculta & siluestri via ad eandem laudem puenerat. Silenna quasi emendator sermonis visitatum quum esse vellet. ne a caio rufio quidem accusatore deterri potuit. quo minus inusitatis verbis uteretur. Quidnam istuc est inquit Brutus. aut quis est iste. C. rufius. & ille. fuit accusator inquit vetus quo accusante chirtilius. Silenna defendens dixit quaedam eius sputatilia esse criminatum. C. rufium circueunior inquit iudices nisi subuenitis. Silenna quod dicat nescio. metu insidias. sputatilia quid est hoc. sputa quid sit scio. tilia nescio. maximi risus. sed ille tamen familiaris meus recte loqui putabat esse inusitatum loqui. Caesar autem rationem adhibens. consuetudinem viciosa & corruptam. pura & incorrupta consuetudine emendat. Itaque quum ad hanc elegantiam verborum latinorum. quae etiam si orator non sis. & sis ingenuus cuius romanus. tamen necessaria est. Adhuc illa oratoria ornamenta dicendi. tum videtur tanquam tabulas bene pictas collocare in bono lumine. hanc quum habeat praecipuam laudem in communibus non video cui debeat cedere. splendidam quandam minimeque veteratorem rationem dicendi tenet voce motu. forma etiam magnifica & generosa quodammodo. Tum Brutus. Orationes quidem eius mihi vehementer probantur. Compluris autem legi atque etiam commentarios quosdam scripsit rerum suarum. valde quidem inquam probandos mihi enim sunt recti & venusti omni orationis tanquam vestre detracta. sed dum voluit alios habere parata unde sumerent qui vellet scribere hystoriam inceptis gratum fortasse fecit. qui volunt illa calamistris inurere. sanos quidem homines ascribendo deterruit. Nihil enim est in hystoria pura & illustri breuitate dulcius. sed ad eos si placet qui vita excesserunt reuertamur. C. Sicinius igitur. Qu. Pompei illius qui censor fuit ex filia nepos quistorius mortuus est. probabilis orator. iam vero etiam probatus. Ex hac inopi ad ornandum sed ad inueniendum expedita Hermagorae disciplina. ea dat rationes certas & praecepta dicendi. quae si minorem habent apparatus. sunt enim exilia. tamen habent ordinem. & quasdam errare in dicendo non patientes vias quas dicendi. iam in patronorum numerum peruenerat. Erat etiam vir doctus imprimis. C. Visellius. Varro consobrinus meus. qui fuit cum sicinio aetate coniunctus. is quum post curulem dignitatem iudex quaestionis esset est mortuus. in quo fateor vulgi iudicium a iudicio meo dissensisse. nam populo non erat satis vendibilis. praecipue quaedam. & quum iecundo obscura. peracuta. tum rapida & celeritate cecata oratio. sed neque verbis aptiorem cito alium dixerim. neque sententiis crebriorem. Praeterea perfectus in litteris iurisque civilis iam a patre Aculeone traditam tenuit disciplinam. Reliqui sunt. qui mortui sunt. L. Torquatus. quem tu non tam cito rhetorem dixisses. & si non deerat oratio. quam ut dicere diuina memoria. summa verborum & grauitas & elegantia. atque haec omnia vite decorabat grauitas & integritas. me quidem admodum delectabat. etiam Triarii in ille aetate plena litteratae senectutis oratio. quanta senectutis in vultu quantum pondus in verbis. quam nihil non consideratum exibat ex ore. Tum Brutus Torquati. & Triarii mentione commotus. utrumque enim eorum dilexerat. Ne ego inquit ut omittam cetera quae sunt innumerabilia de istis duobus quum cogito. doleo nihil perpetuatam auctoritatem de pace valuisse nam nec istos excellentes viros. nec multos alios praestatis ciues. r. p. perdidisset. Sileamus inquam brute de istis. ne augeamus dolorem. nam praetitorum recordatio est acerba. & acerbior expectatio reliquorum. Itaque omittamus lugere. & tantum quid quisque dicendo potuerit. quoniam id querimus predicemus. Sunt etiam ex his qui eodem bello occiderunt. M. Bibulus qui & scriptauit accurate. quum praesertim non esset orator & egit multa constanter. Appius

[illegible]

dolor vbi ardor animi: qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas solet. nulla perturbationis animi nulla corporis frons non percussa non femur pedis (quod minimū est) nulla suppositio Itaque tantū affuit vt inflāmares nostros animos. somnū isto loco vix tenebamus. sic nos summi oratoris vel sanitate vel vicio pro argumento ad diluendum crimen vsi sumus. Tum Brutus. Atque duris laudibus longe ista sit maxima inflāmare animos audientium. & quocūq; res postulet modo flectere. qui hac virtute caruerit. id ei quod maximum fuerit defuisse. Sit sane ita inq; sed redeamus ad eum (qui iam vnus restat) Hortensium. tum de nobismetipis quoniam id etiam Brute postulas pauca dicemus. quāq; facienda mentio est vt quidem mihi videtur duorū adolescentium. qui si diutius vixissent magnam essent eloquentiā laudem consecuti. C. Curionum te inquit brutus & C. Liciniū caluū arbitror dicere. Recte inquit brute arbitraris quorū quidē alter. quod verisimile dixisset ornatiss. nihil expeditius. At hic a magistris parum institutus naturam habuit admirabilem ad dicendum. industriam non sum expertus. studium certe fuit. qui si me audire voluisset vt coeperat honores quam opes consequi maluisset. Quidnam est inquit istuc & quemadmodum distinguis. Hoc modo inquam quum bonos sit premii virtutis iudicio studioq; ciuiū delatum ad aliquem q; eū sententiis qui suffragis adeptus est. is mihi & honestus & honoratus videtur. Qui autem occasio ne aliqua etiam iniuriis suis ciuibz nactus est imperium vt ille cupiebat hunc nomen honoris adeptum non bonorem puto. quā si ille audire voluisset maxime cum gratia & gloria & ad summā amplitudinem peruenisset. ascendens gradibus magistratuum vt pater eius fecerat. vt reliqui clariores viri. Quā quidem etiam cum. P. Crasso. M. F. initio ætatis ad amicitiam se meā cōtulisse. saepe egissem arbitror. quum cum vebemēter hortarer vt eam laudis viam rectissimam esse duceret. quam maiores eius ei tritam reliquissent. Erat em̄ quum institutus optime tum etiā perfecte planeq; eruditus Ineratq; & ingeniū satis acre & orationis non inelegans copia. prætereaq; sine arrogantia grauis eē videbat. & sine segnitia verecundus. sed hūc quoq; absorbuisset astus quidam insolitā adolescentibus gloriā. qui quia nauarat miles operam imperatori. imperatorem se statim esse cupiebat. cui munere similis esse voluit. qui suū cursum transcurrerant. & L. Crassi & multorū crassorum innocentus ē dissimillimus. Sed ad caluū (is em̄ nobis erat propositus) reuertamur. qui orator fuisse. quū litteris eruditior q; Curio. tum etiam accuratius quoddam dicendi & exquisitius afferebat genus. quod q; scio colligeret etiam verum sanguinem dependebat. Itaq; eius oratio nimia religione attenuata doctis & attente audientibus erat illustris. multitudine autē & a foro cui nata eloquentia est. deuorabatur. Tum Brutus. Atticiū se inquit caluus noster dici oratorem volebat. inde erat ista exilitas. quā ille de industria consequbatur. dicebat inq; ita. sed ipse errabat. & alios etiā errare cogebat. Nā si q; eos q; nec inepte dicūt nec odiose nec putide. Attice putat dicere. is recte nisi Atticiū probat nemine. Insultate em̄ & insolentiā tanq; insaniam quandam orationis odit. sanitatem autem & integritatē quali religionem & verecūdiam oratoris probat. hac omniū debet orator eadem esse sententia. Sinco genere ponit. Hoc recte dumtaxat. sed quia sunt in atticis alia meliora videat ne ignoret. & gradū & dissimilitudines & vim & varietatem atticorum. Atticos inquit volo imitari quos: nec enim est vnum genus. nam quid est tam dissimile. q; Demosthenes & Lysias: q; idem & Hiperides. quā omniū horum Aeschines quem igitur imitaris si aliquem. Ceteri ergo atticē non dicebant si omnis q; potes. quum sint ipi dissimilissimi inter se. In quo illud etiam quaero. Phalereus ille Demetrius atticē ne dixerit. mihi quidem ex illius orationibus redolere ipē a Athenis videntur. At est floridior vt ita dicam quā Hyperides. quā Lysias. natura quedam aut voluntas ita dicendi fuit. Et quidē duo fuerūbebat aliis quum cupere videretur imitari Lysiam. Demochares autē qui fuit Demostheni sororis filius & orationes scripsit aliquot. & earum rerum historiam quæ erant athenis ipius ætate gestæ. nō tam historico quā oratorio genere perscripsit. At Charisii vult Hegesias esse similis. isq; se ita putat atticū. vt veros illos prae se pene agrestis putet. At quid est tam fractum. tam minutū. tam in ipā quam tamen consequit concinnitate puerile. Atticorū similes esse volumus optime. sunt ne igitur ii atticī oratores. quis negare potest. hos imitamur quoquoq; modo. qui sunt & inter se dissimilissimi & aliorū. Thucydidem inquit imitamur. optime si historiā scribere. non si causas dicere cogitatis. Thucydides em̄ reor gestarū pronūciator sincerus & grandis etiam fuit. hoc forense concertatoriū iudiciale non trāstauit genus. Orationes autem quas interposuit (multæ em̄ sunt) eas ego laudare soleo imitari neq; possum si velim. nec velim fortasse si possum. vt si quis phalerno vino delectet. sed eo nec ita nouo vt proximis consulibus natū velit nec nec rursus ita vetere vt optimiū aut aniciū consulē qrat. At q; ex notæ sunt optime credo. sed nimia vetustas ne habet eā quā qrimus suauitatē. nec ē iam sane tolerabilis. Num igitur qui hoc sentiat si is potare velit de dolio sibi bauriendū putet. minime. sed quandā sequat ætate. sic ego istis censuerim & nouā istā quasi de musto. ac lacu feruidā oronem fugiendam. nec illā p̄claram Thucydidi nimis veterē tanq; anicianam notā p̄sequendā. Ipse. n. Thucydides si poste-

rius fuisset. multo maturior fuisset & mitior. Demosthenem igitur imitemur. O dii boni quid qua-
 si nos aliud agimus aut quid aliud optamus: at non assequimur. Isti enim videlicet attici nostri quod vo-
 lunt assequuntur ne illud quidem intelligunt. non modo ita memoriae proditum esse sed ita necesse
 fuisse. quum demosthenes dicturus esset. ut concursus audiendi causa ex tota gratia fierent. At quum
 isti attici dicunt non modo a corona. quod est ipsum miserabile sed etiam ab aduocatis relinquuntur. qua-
 re si anguste & exiliter dicere est atticorum. sint sane attici. sed in comitiis veniant. ad stantem iudicem di-
 cant. subsellia grandiores. & plenior vocem desiderant. Volo hoc oratori contingat. ut quum au-
 ditum sit eum esse dicturum. locus in subselliis occupetur. copleatur tribunal. gratiosi scribe sint in-
 dando & cedendo loco. Corona multiplex. iudex erectus. quum surgit is qui dicturus sit. significet a
 corona silentium. deinde crebre assensiones. multae admirationes. risus quum velit. quum velletus.
 ut qui haec procul videat. etiam si quid agatur. nesciat. at placere tamen. & in scena esse Roscium intelli-
 gat. Haec cui contingant. eum cito attice dicere. ut de peride audimus. ut de Hyperide. ut de aescbine
 de ipso quidem Demosthene maxime. Sin autem acutum prudens & idem sincerum & solidum. & ex-
 fectum genus orationis probant. nec illo grauiore ornatu oratorio utitur. & hoc proprium esse atti-
 corum volunt. recte laudant. Est. n. in arte tanta tanque varia. etiam huic minutae subtilitati locus. ita fiet. ut
 non omnes qui attice iidem bene. sed ut omnes qui bene iidem attice etiam dicant. Sed redeamus rursus
 ad Hortensium. Sane quidem inquit Brutus. quamquam ista mihi tua fuit piocunda a proposita ora-
 tione digressio. Tum atticus. Aliquotiens sum inquit conatus sed interpellare nolui. Nunc quonia-
 iam ad porandum spectare videtur sermo tuus dicam opinor quod sentio. Tu vero inquam attice.
 Tum ille. Ego inquit ironiam illam quam in Socrate dicunt fuisse. qua ille in platonis & Xenopho-
 tis. & Aescbini libris utitur facetam & elegantem puto. Est. n. & minime inepti hominis. & eiusdem
 etiam faceti quum de sapientia discipletur. hanc sibi ipsum detrabere eis tribuere illudente. qui eam si-
 bi arrogant. ut apud platonem Socrates. in eolum effert laudibus Protagoram. Hyppiam. Prodicum.
 Gorgiam. ceteros. se autem omnium regum inficium fingit. & rudem decet hoc nescio quomodo illi nec Epy-
 turo qui id reprehendit assentior. sed in historia qua tu es usus in omni sermone. quum qualisquisque
 orator fuisset exponeres. vide quae inquit ne tam reprehendenda sit ironia. quam in testimonio. Quor-
 sus inquam istud non. n. intelligo. quia primum inquit ita laudauisti quosdam oratores. ut impitos posles
 in errorem inducere. Equidem in quibusdam risum vix tenebam. quum attico Lisiæ Catonem nunc compa-
 rabas. magni mbercule hominem vel potius summum & singularem virum. nemo dicet scis sed ora-
 torem. sed etiam Lisiæ similem. quo nihil potest esse pietius bella ironia si iocaremur. sin asseueramus
 vide ne religio nobis tam adhibenda sit quam si testimonium diceremus. Ego enim Catonem tuum ut ciuem
 ut senatorem ut impatorem ut virum denique quum prudentia & diligentia. tum omni virtute excellen-
 tem probo. orationes autem eius ut illis temporibus valde laudo. significant n. quandam formam ingenii.
 sed admodum impolitam & plane rudem. Origenes vero cum omnibus oratoris laudibus refertas dice-
 res. & Catonem cum Philisto & Thucidide comparares bruto. ne id censebas. an mihi probaturum. quos
 enim ne e grecis quidem quisquam imitari potest tu comparas hominem tusculanum. nondum suspicantem quod
 esset copiose & ornate dicere. Galbam laudas si ut illius aetatis principem assentior. sic. n. accepimus.
 sin ut oratorem. cado quod orationes sunt. n. & dicuntur. quae tu plus quam te amas Brutum velle te villo modo
 dicere probas Lapidii orationes. Paulum hic tibi assentior. modo ita laudes ut antiquas. quod ite de Apbri-
 cano. de Lelio. cuius tu oratione negas fieri quicquam posse dulcius. addis etiam nescio quid angustius no-
 mine nos capis summi viri vitaeque elegantissime verissimis laudibus. remoue haec ne ista dulcis oratio
 ita sit abiecta ut eam aspicere nemo velit. Carbonem in summis oratoribus habitum scio. sed quum in ex-
 teris rebus. tum in dicendo semper quum nihil est melius id laudare qualecunque est solet. Dico idem de Graecis.
 & si de eis ea sunt a te dicta quibus ego assentior. omitto ceteros. venis ad eos in quibus iam perfectam pu-
 tas esse eloquentiam (quos ego audiui) sine controuersia magnos oratores. Crassum & Antonium. de bo-
 rum laudibus tibi prorsus assentior. sed tamen non isto modo ut Polydety Doryphorae sibi Lysippus aiebat
 sic tu suasionem legis seruilem tibi magram fuisse. haec germana ironia est. cur ita sentiam non dicam ne me ti-
 bi assentari putes. Omitto igitur quod de his ipsis. quod de Cotta. quod de Sulpicio. quod modo de Lelio dixeris. si enim
 fuerunt certe oratores. quanti autem & quales tu videris. Nam illud minus curo quod concessisti
 oparios omnes. ut mihi videatur mori voluisse nonnulli. ut a te oratorum nunc referretur. Haec cum dixis-
 set longi sermonis initium. depulisti inquit attice. remque commouisti noua disputatione digna. quam aliquid
 tempus differamus. Voluendi. n. sunt libri. quum aliorum tum imprimis Catonis. intelliges nihil illius
 lineamentis nisi eorum pigmentorum quae inuenta nondum erant florere & colore defuisse. Nam de Crassi oratione
 sic existimo. ipsum fortasse melius potuisse scribere alium ut arbitror neminem. nec in hoc ironiam eduxeris
 esse. quod ea oronem mihi magram fuisse dixerim. Num & si ut tu melius existimare videris. de ea si qua
 nunc habemus facultate tamen adolescentes quid in latinis potius imitemur. non habebamus. quod autem
 plures a nobis notati sunt. eo perinuit (ut paulo ante dixi) quod intelligi volui in eo cuius oes cupidiissi-
 mi essent quam pauci digni nomine euaderet. Quare ironia me ne si Apbriicanus quidem fuit (ut ait in by-
 storia sua) C. Fannius existimari velim. Ut voles inquit atticus. Ego. n. non alienum a te putabam. quod
 & in Apbriicano fuisset & in Socrate. tum brutus de isto postea. sed tu inquit me intuens orationes no-
 bis veteres explicabis. Vero inquam brute. sed in cumano aut in tusculano aliquando. si modo licbit. quo-
 niam utroque in hoc vicini sumus. Sed iam ad id unde digressi sumus reuertamur. Hortensius igitur quum

admodum adolescens ortus esset in foro, diere celeriter ad maiores causas adhiberi coepit, quā
 q̄ inciderat in Cotte & Sulpitii aetate in qui annis decem maiores excellēte tum Crasso & Antonio,
 dem philippo, post Iulio, quū iis ipis dicendi gloria comparabatur. Primū memoria tanta quanta in
 viro cognouisset me arbitror, ut quae secum cōmentatus esset, ea sine scripto verbis eisdem redderet
 quibus cogitauisset, hoc adiumento ille tanto sic utebatur ut sua & cōmentata & scripta, & nullo refe-
 rente omnia, omnia aduersario dicta meminisset. Ardebat autem cupiditate sic ut in nullo vnq̄ fla-
 grantius studium viderim, nullum, n. patiebat esse diem, quin aut in foro diceret aut meditaretur ex
 tra forum. Sapissime aut eodē die utrūq̄ faciebat, attuleratq̄ minime vulgare genus dicendi, duas
 q̄dem res quas nemo aliū, p̄tiones quibus de rebus dicturus esset & coniunctiones memor. & q̄
 essent dicta contra, q̄q̄ ipse dixisset. Erat in verbo splendore elegans, cōpositiōe aptus, facultate copi-
 osus, eaq̄ erat quū summo ingenio, tū exercitationibus maximis cōsecutus, rem cōplectebatur me-
 moriter, diuidebat acute nec p̄mittebat fere q̄q̄ qd̄ esset in cā aut ad confirmandū aut ad refellē-
 dum vox canora & suavis, motus & gestus etiā plus artis habebat q̄ erat oratori satis. Hoc igit flo-
 rescente Crassus ē mortuus, Cotta pulsus, iudicia intermissa bello, nos in for̄ venimus. Erat Hortē-
 sius in bello primo anno miles, altero tri. militū, Sulpicius legatus aberat, etiā, M. Antonius exerce-
 batur vna lege iudiciū varia, ceteris p̄pter bellū intermissis, qui frequens aderat, quāq̄ pro se ipi dice-
 bant oratores, non illi quidem principes, L. Mēnius & Qu. Pompeius sed oratores tū teste diserto
 uterq̄ philippo, cuius in testimonio cōtētio, & vim accusatoris habebat & copiā. Reliqui qui tum
 principes numerabatur in m̄gribus erāt, quotidieq̄ fere a nobis in cōcionibus audiebantur. Frat-
 em tri. plz. tūc Curio, quāq̄ is quidē fielebat ut erat semel a cōcione vn̄uersa relictus, Qu. Metellus
 eceler nō ille quidē orator, sed tū nō infans, disertus autē Qu. Varius, C. Carbo Cn. Pōponius & ii qdē
 habitabāt in rostris, C. etiam Iulius, edilis curulis quorū die fere cōciones habebat, sed me cupidissī
 mō audiēdi primus dolor pcussit, Cotta quū ē expulsus, reliquos frequenter audiēs acerrimo studio
 tenebar, quotidieq̄ & scribens & legēs & cōmentas, tū exercitationibus cōtēntus nō erā, iam cōse-
 quente āno Qu. Varius sua lege dānatus excesserat, Ego aut iuris ciuili studio multū ope dabam,
 Qu. Sexuola, P. F. qui quāq̄ nemini ad docendū dabat, tū cōsulentibus rēdendo, studiosos audien-
 di dicebat, Atq̄ huic anno p̄ximus Sylia cōsule, & Pompeio fuit, tum, P. Sulpitii in tribunatu quoti-
 die cōcionantis totū genus dicēdi penitus cognouimus, eodemq̄ tpe quū princeps academiæ p̄by-
 lo cū atheniēsiū opimatibus Mithridatico bello domo pfugisset, Romāq̄ venisset, totum ei me
 tradidi admirabili quodā ad p̄biam studio incitatus, in quo etiam cōmorabar attētiū & si res iparū
 varietas & magnitudo summa me delectatione retinebat, sed tū sublata iam esse in p̄petuum rō iudi-
 ciorum videbat, Occiderat Sulpitius illo anno, tresq̄ p̄ximo triū aetatum oratores erāt crudelissime
 interfecti, Qu. Catullus, M. Antonius, C. Iulius, Eodē anno etiā Moloni Rhodio Romae dedimus
 operam & actori summo causas & m̄grio, Hæc & si videtur esse a p̄posito rōne diuersa, tū iccirco a
 me p̄feruntur, ut nostrū cursum p̄spicere qm̄ voluisti brute possis, nā attico hæc nota sunt, & videre
 quēadmodū simus in spacio, Qu. Hortēsiū ipius vestigiis p̄secuti Triēniū fere fuit vrbs sine armis,
 sed oratores aut interitu aut discessu aut fuga (nā aberāt etiā adulescentes, M. Crassus & Lentuli duo)
 primas in causis agebat Hortensius, magis magisq̄ quotidie p̄batur Antistius Pīso saepe dicebat:
 minus saepe Pomponius raro Carbo, semel aut iteq̄ philippus, Atuero ego hoc tpe omni noctes &
 dies in omniū doctrinarum meditatione versabar, Eram cum stoyco Diodoro, qui quū habitauisset
 apud me, quūq̄ vixisset nuper est domi meæ mortuus, a quo quū in aliis rebus, tum studiosissime
 in dialectica exercebar, quæ quasi contracta & astricta eloquentia putanda est, sine qua etiam tu bru-
 te iudicauisti te illam iustam eloquentiam (quā dialecticam dilatam eē putant) consequi non posse,
 Huic ego doctōri & eius artibus variis atq̄ multis ita eram tamen deditus, ut ab exercitationibus
 oratoris nullus dies vacuus eēt, Cōmentabar declamitans, sic enim nūc loquūtur saepe cum, M. Pi-
 sone, & cum Qu. Pompeio, aut cum aliquo quotidie, idq̄ faciebam multū etiam latine sed græce se-
 pius, vel q̄ græca oīo plura ornamēta suppediās, cōsuetudinē similiter latine dicēdi afferebat, vī q̄
 a græcis summis doctōribus, nisi græce dicerem neq̄ corrigi possem neq̄ doceri, Tumultus interim
 recuperanda rep. & crudelis interitus oratores triū Sexuole, Carbonis antistii, reditus Cotte, Curionis
 Crassi, Lentulorū Pompei, leges & iudicia constituta, recuperata respu, ex numero aut oratores pompo-
 nius censorinus, Murena sublati, Tū primū nos ad causas & priuatas & publicas adire cōpim⁹, nō
 ut in foro disceremus, quod pleriq̄ fecerūt, sed ut quantum nos efficere potuissemus docti in forū
 veniremus, Eodem tempe Moloni dedimus operam, dictatore, n. Sylia legatus ad senatū de Rhodi-
 orum p̄miis venerat, Itaq̄ prima causa publica pro Sexto Roscio dicta tū cōmendationis habui ut
 non vlla esset q̄ nō nostro digna patrocinio videret, deinceps inde multæ quas nō diligēter elabora-
 tas etiā q̄ elucubratis afferebamur, nūc qm̄ totū me nō naxuo aliquo, aut crepūdus, sed corpore omī
 videris velle cognoscere, cōplectar nōnulla etiam que fortasse videantur minus necessaria, Erat eo
 tempe in nobis summa gracilitas, & infirmitas corpis, procerum & tenue collū, qui habitus, & que
 figura non p̄cul abesse putatur a vite periculo, si accedit labor & laterum magna cōtētio, Eoq̄ ma-
 gis hoc eos quibus eram charus cōmouebar, q̄ omnia sine remissione sine varietate vi summa vo-
 cis & totius corporis contentione dicebam, Itaq̄ quū me & amici & medici hortarentur, ut causas
 agere desisterem, quod vis potius piculum mihi adēdum, q̄ a sperata dicendi gloria discedendum

LIBER

putauit. Sed cum censerem remissione & moderatione vocis. & comutato genere dicendi me & periculum vitare posse & temperatius dicere ut consuetudinem dicendi mutarem. ea causa mihi in Asia proficiendi fuit. Itaque cum essem biennium versatus in causis. etiam in foro celebratum meum nomen esset. Roma sum profectus. Cum venissem Athenas sex menses cum antiocho veteris academie nobilissimo & prudentissimo philosopho fui. studiumque philosophiae nunquam intermissum a prima adulescentia cultum. & semper acutum. hoc rursus summo auctore & doctore renouavi. Eodem tempore Athenis apud Demetrium Syrum veterem. & non ignobilem dicendi magistrum. studiose exerceri solebam. postea me Asia tota peragrata est. cum summis quidem oratoribus. quibus cum exercebar ipsis libentibus. quorum erat princeps Menippus stratonicensis. meo iudicio tota Asia illis temporibus disertissimus & si nihil habere molestiarum. & ineptiarum atticorum est. hic orator in illis numerari recte potest. Assiduissime autem mecum fuit Dyonisius Magnes. erat etiam Aesculus Cnidius. Adramitenus. Xenodes. hi tum in Asia rhetorum principes numerabantur. quibus non contentus Rhodum veni. meque ad eundem quem Rome audiueram Molonem applicavi. cum actorem in veris causis. scriptoremque praestantem. tum in notandis. animaduertendisque viciis & instituendo docedoque prudentissimum. Is dedit operam si modo id consequi potuit. ut nimis redundantes nos & superfluentes iuuenili quadam dicendi impunitate & licentia reprimeret & quasi extra ripas diffluentem coherceret. Ita recipi me biennio post. non modo exercitior sed prope mutatus. Nam & contentio nimia vocis reciderat. & quasi referuerat oratio. lateribusque vires. & corporis mediocris habitus accesserat. duo tum excellebant oratores. qui me imitandi cupiditate incitarent. Cotta & Hortensius. quorum alter remissus. & lenis. propriis verbis comprehendens solute & facile sententiam. alter ornatus. atque non talis qualem tu cum brute iam deflorescentem cognouisti. sed verborum. & actionis genere comotior. Itaque cum Hortensio mihi magis arbitrabar rem esse. quia & dicendi ardore eram propior. & etate coniunctior. Etenim videram in iisdem causis. ut p. M. manulio. p. Ch. Dolobella consulari. cum Cotta princeps adhibitus esset. priores tamen agere partes. Hortensium acrem. n. oratorem incensum. & agentem & canorum concursus hominum. foris strepitus desiderat. Vnum igitur annum cum rediissemus ex Asia causas nobilis egimus. cum questuram nos consulatum Cotta aedilitatem peteret. Hortensius interim me quaestorem Siciliensis excipit annus. Cotta ex consulatu est profectus in Galliam princeps & erat & habebat Hortensius. Cum autem anno post e Sicilia me recepissem. iam videbam illud in me quicquid esset esse perfectum. & habere maturitatem quandam suam. Nimis multa videor de me ipse praefertim. sed omni huic sermoni propositum est. non ut ingenium & eloquentiam meam perspicias. unde longe absum. sed ut laborem & industriam. Cum igitur essem in plurimis causis. & in principibus patrouis quinquennium fere versatus tum in patrocinio siciliensi maxime in certamen venit de signatus aedilis. cum designato consule Hortensio. Sed quoniam omnis hic sermo noster non solum enuimerationem oratoriam. verum etiam praecipua quaedam desiderat quid tanquam notandum & animaduertendum sit in Hortensio breuiter licet dicere. Nam is post consulatum credo quod viderit ex consularibus neminem esse secum comparandum negligenter autem eos qui consules non fuissent. summum illud studium remisit. quo a puero fuerat incensus. atque in omni rebus abundantiam voluit beatius. ut ipse putabat remissius certe vivere. primus & secundus annus. & tertius tamen quasi de picture veteris colore detraxerat. quantum non quilibet vnus ex populo sed existimator doctus & intelligentes posset magni scelus Longius autem praecedens. ut in ceteris eloquentiae partibus. tum maxime in celeritate. & concinnatione verborum adhaerescens fui dissimilior videbam fieri quotidie. Nos autem non desistebamus. cum omni genere exercitationis. tum maxime stilo. nam illud augere quantumcumque erat. Atque (ut multa omittam) in hoc spacio. & in iis post aedilitatem annis & praetor primus. & incredibili populi voluntate sum factus. Nam cum pro assiduitate in causis. & industria. tum pro exquisitius. & mime vulgare orationis genere aios hominum ad me dicendi novitate conuerteram. Nihil de me dicam. dicam de ceteris. quorum nemo erat qui videret exquisitius quam vulgare hominum studuisse litteris. quibus fons perfecte eloquentiae continetur. nemo qui peritiam complexus esset. mentem omnem benefactorum. bonorumque ditiorum nemo qui ius civile didicisset rem ad priuatas causas. & ad oratoris prudentiam maxime necessariam. nemo qui memoria rebus romanarum teneret. ex qua si quando opus esset ab inferis locupletissimos testes excitaret. nemo qui breuiter arguteque induso aduersario laxare iudicii animos. atque a se veritate paulisper ad bilaritatem. risumque traduceret. nemo qui dilatare posset. atque a propria ac definita disputatione hominis ac temporis communem quaestionem vniuersi generis orationem traduceret. nemo qui delectandi gratia digredi parumper a causa nemo qui iracundiam magnopere iudicem. nemo qui ad fletum posset adducere. nemo qui animum eius. quod vnum est oratoris maxime proprium quocumque res postularet impelleret. Itaque cum iam pene euaniisset Hortensius. & ego anno meo. sexto autem post illum consule consul factus essem. reuocare se ad industriam cepit. ne qui pares honore essemus aliqua re superiores videremur. Sic duodecim post meum consulatum annos in maximis causis. cum ego mihi illum. sibi me ille anteferebat coniunctissime versati sumus. consulatusque meus qui illum primo leuiter perstrinxerat. idem nos rerum mearum gestarum. quas ille admirabatur laude coniunxerat. Maxime vero perspecta est vtriusque nostrum exercitatio. paulo ante quam perterritum armis hoc studium Brute nostrum conticuit subito. & omittuit cum lege Pompeia ternis horis ad dicendum datis ad causas simillimas iter se. vel potius easdem veniebamus quotidie. quibus quidem causis tu etiam brate presto fuisti. complurisque & nobiscum. & solus egisti. ut qui non satis diu

vixerit Hortensius, tamen hunc cursum cōfecerit, annis ante decem causas agere cepit, quam tu es natus idem quattorsexagesimo anno perpauis ante mortem diebus vna tecum socerum tuū defendit Appium: Dicendi autem genus quod fuerit in vtroq; orationes vtriusq; etiā posteris nostris indicabunt. Sed si quærimus cur adolescens magis floruerit dicendo, qui senior Hortensius: causas reperimus verissimas duas, primum quod genus erat orationis asiaticum, adolescentiæ magis cōcessentis non tam grauius, & si veris, nunquam concinnis, & venustis, qualis in historia Timeus, in diuino autem pueris nobis Hierodes Alabandeus, magis etiam Menedes frater eius fuit, quorum vtriusq; orationes sunt imprimis vt asiatico in genere laudabiles. Aliud autem genus est non tam sententiis frequentatum quam verbis volucre, atq; incitatum, quale est nunc a sita tota, nec flumine solum orationis, sed etiam ex ornato & faceto genere verborum in quo fuit aeschilus Cnidius, & metias non erat. Hæc autem (vt dixi) genera dicendi aptiora sunt adolescentibus, in senibus grauitatem non habent. Itaq; Hortensius vtroq; genere florens, clamores faciebat adolescens. Habebat, n. hoc erant quædam magis venusta, dulcesq; sententiæ, q̃ aut necessaria, aut interdum viles. Et erat oratio quæ incitata & vibrans, tum etiam accurata, & polita. Non probantur hæc senibus, sæpe videtur quæ irridens, tum etiam irascens, & stomachantem Philippum, sed mirabantur adolescentem multitudinem mouebatur. Erat excellens iudicio vulgi, & facile primas tenebat adolescens. Et si, n. genus illud dicendi auctoritatis habebat parum, tamen aptum esse ætati videbatur, & certe q̃ & ingenii quædam forma lucebat, & exercitatione perfecta erat verborum, eratq; astricta comprehensa summam hominū admirationem excitabat. Sed quæ iam honores, & illa senior auctoritas grauius quædam requireret, remanebat idem nec decebat idem, q̃q; exercitationem studiumq; dimiserat, quod in eo fuerat acerrimū, concinnitas illa, crebritasq; sententiarū pristina manebat, sed ea vestitu illo orationis, quo consueuerat ornata non erat, hoc tibi ille brute minus fortasse placuit, q̃ placuisset, si illū flagrantem studio, & florentem facultate audire potuisses. Tum Brutus. Ego vero ista inquit que dicis video qualia sint & Hortensium magnum oratorem semper putavi, maximeq; probavi p. Messalla dicentem, quæ tu affuisti, sic ferunt inq;. Idemq; declarat totidē quod dixit (vt aut scripta) verbis oratio. Ergo ille a Crasso consule, & scauolavsq; ad paulum, & Marcellum consules floruit, nos in eodem cursu fuimus a Sylla dictatore, ad eodem fere consules. Sic Qu. Hortensii vox extinguita fato suo est, nostra publico. Melius queso ominare inquit brutus, sit sane vt vis inquam, & id nō tam mea causa quam tua, sed fortunatus illius exitus, qui ea non vidit quæ fierent que prouideret futura. Sæpe enim inter nos impendentes casus defleuimus, quæ belli ciuilibus causas in priuatorū cupiditatibus inclusas, pacis spem a publico consilio esse exclusam videremus, sed illum videtur sollicitas ipsius qua semper est usus, ab eis miseris que consecute sunt morte vindicasse. Nos aut Brute quoniam post Hortensii clarissimi oratoris mortem orbe eloquentiæ, quasi tutores relictī sumus doctamurq; vt adultam virginem caste, & ab armatorum impetu, quantum possumus prohibeamus. Eodem & si doleo, me in vitam paulo serius tanquam in viam ingressum priusquam confectum iter sit in banc, r. p. noctem incidisse tamen ea consolatione sustentor, quā tū mibi brute adhibuisti tuis suauissimis litteris quibus me forti animo esse oportere censebas, q̃ ea gessissem, que de me etiam me tacente ipsa loquerentur mortuo viueretq;. Que si recte esset saluti reip, sin secus, interitu ipso testimonii meorum de r. p. consiliorum darent, sed in te intuens Brute doleo, cuius in adolescentia per me diu laudes, quasi quadrigis vehementem transuersa incurrit misera fortuna reipu, hic me dolor tangit hec me cura sollicitat, & hunc mecum socium eiusdem, & amoris & iudicii. Tibi fauemus, te tua frui virtute cupimus, tibi optamus eam rempu, in qua duorum generum amplissimorum renouare memoriam atq; augere possis. Tuum enim forum tuum erat illud curriculum, tu illuc veneras vnus, qui non linguam modo acuisseris exercitatione dicendi, sed & ipsam eloquentiam locupletauisses, grauiorum artium instrumento & iisdem artibus decus omnem virtutis cum summa eloquentiæ laude iunxisses. Ex te duplex nos afficit sollicitudo quod & ipse rep. careas, & illa te. Tu tamen & si cursum ingenii tui brute premit hæc importuna clades ciuitatis, contine te in tuis perēnibus studiis, & effice id quod iam prope modum, vel plane potius effeceris vt te eripias ex ea quā ego cōgessi in hunc sermonem turba patronorum. Nec enim decet te ornatum vberimis artibus quas quæ domo habuere non posses accersuisti ex vrbe ea quæ domus est semper habita doctrinæ numerari in vulgo patria atq; eius hæres Haristus hospes & familiaris meus. Siquidem similes maioris partis oratorum futuri sumus nonne cernimus vix singulis ætatibus binos oratores laudabiles constituisse. Galba temporibus ætate inferiores fuerunt, Lepidus postea deinde Carbo. Nam Gracchi in concionibus multo faciliore genere & liberiore dicendi quorum tamen iporum ad ætatem laus eloquentiæ perfecta nondum fuit. Anto, Crassus post Cotta Sulpitius Hortensius, nihil dico amplius tū dico, si mibi accidisset vt numerare in multis, si operosa est concurratio magis opportuna.